

SISEKAITSEAKADEEMIA

UURINGU RAPORT

Politsei sõnumi tajumine Eesti eri keelekogukondades

**Elen Laanemaa, Aida Hatšaturjan,
Marju Taukar, Kerli Linnat,
Veronika Ehrenbusch**

**Elen Laanemaa, Aida Hatšaturjan,
Marju Taukar, Kerli Linnat,
Veronika Ehrenbusch**

UURINGU RAPORT

**Politsei sõnumi
tajumine Eesti eri
keelekogukondades**

Autoriõigus: Sisekaitseakadeemia 2023

Esikaane foto: Alar Koot

Makett ja küljendus: Jan Garshnek
Keeletoimetaja: Siiri Soidro

ISBN 978-9985-67-409-3 (pdf)

www.sisekaitse.ee/kirjastus

Sisukord

1. Sissejuhatus	6
1.1. Probleemipüstitus ja uuringu eesmärk	6
1.2. PPA kommunikatsioonipoliitika	6
2. Uurimismetodoloogia ja valimi kirjeldus	8
3. Uuringus kasutatud teavitustekstide lingvistiline analüüs	10
Teavitustekst 1 eesti ja vene keeles	11
Teavitustekst 2 eesti ja vene keeles	15
4. Andmete analüüs	18
4.1. Teavitusteksti 1 tajumine	19
4.1.1. Kategooria „teksti loetavus”	19
4.1.2. Kategooria „teksti iseloom”	19
4.1.3. Kategooria „teksti sisu arusaadavus”	20
4.1.4. Kategooria „teksti sõnumi eesmärgist arusaamine”	21
4.1.5. Kategooria „teksti sõnumi mõju lugeja käitumisele”	21
4.1.6. Kategooria „teksti sõnumi olulisus lugeja jaoks”	22
4.2. Teavitusteksti 2 tajumine	23
4.2.1. Kategooria „teksti loetavus”	23
4.2.2. Kategooria „teksti iseloom”	24
4.2.3. Kategooria „teksti sisu arusaadavus”	25
4.2.4. Kategooria „teksti sõnumi eesmärgist arusaamine”	26
4.2.5. Kategooria „teksti sõnumi mõju lugeja käitumisele”	26
4.2.6. Kategooria „teksti sõnumi olulisus lugeja jaoks”	27
4.3. Teavitustekstide 1 ja 2 tajumise võrdlev analüüs	29
4.4. Uuringus osalenud respondentide meediatarbimise mustrid siseturvalisusega seotud teavitustekstide lugemisel	33
Kokkuvõte	39
Ettepanekud siseturvalisust puudutavate teavitustekstide koostamise ja levitamise kohta	42
Kasutatud kirjandus	44
LISA 1. Küsitlusankeet (eesti keeles)	45
LISA 2. Küsitlusankeet (vene keeles)	46

Raportis kasutatud lühendid

PPA – Politsei- ja Piirivalveamet

ET – PPA teavitustekstide eestikeelse versiooni lugejad

RU – PPA teavitustekstide venekeelse versiooni lugejad

1. Sissejuhatus

1.1. PROBLEEMIPÜSTITUS JA UURINGU EESMÄRK

Koroonakriis aastail 2019–2021 mõjutas meie ühiskonda sügavalt ning tõi kaasa uued reeglid ja piirangud, mis kehtestati valitsuse korralduste alusel ja jõudsid meie teadvusse peamiselt meedia vahendusel. Selle kriisi ajal ilmnis, et Eesti ühiskonnas oli erinev arusaam nende uute reeglite tähtsusest ja erinev suhtumine nendesse (vt nt Tiit, Makarova, 2020). Lisaks koroonakriisile on mõjutanud maailma poliitilist ja sotsiaalset olukorda ka Venemaa täiemahuline sissetung Ukrainasse 2022. aastal. Selliste suurte kriiside kogemusest tuleneb oluline küsimus, kuidas suurendada elanikkonna teadlikkust ja tugevdada reageerimisvõimet tulevaste kriiside korral. Seda vajadust rõhutab ka „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ (Siseturvalisuse arengukava 2020–2030). Uurimuse eesmärk on välja selgitada, kuidas tajuvad kahe suurima keelekogukonna esindajad PPA kui Eesti siseturvalisust tagava ameti teavitustekste ehk kommunikatsiooni elanikkonnaga. Uurimistulemuste põhjal tehakse ettepanekuid Eesti elanikkonna teadlikkuse parandamiseks.

Siinne uuring toetub hüpoteesile, et eri keeltes edastatud sõnumeid tajutakse erinevalt. Peamiseks uurimisküsimuseks oli seega, kas Eesti Politsei meedias levitatud eesti- ja venekeelset teavitusteksti tajuvad sihtkogukonnad ühtemoodi. Selle uurimistöö eesmärk oli süvendatult analüüsida, kuidas eri keeltes edastatud sõnumeid vastu võetakse ning kas eesti- ja venekeelne sihtgrupp mõistab ja tõlgendab neid erinevalt. Uurimistöö tulemused võivad anda olulist teavet selle kohta, kuidas paremini kohandada ja kujundada ühiskonna teavituskampaaniaid ning tagada, et sõnumid jõuavad kõikidesse keelekogukondadesse ühtemoodi mõistetavana. Selline arusaamine on oluline ühtse ühiskonnana toimimiseks ja kriisidele efektiivsemaks reageerimiseks. Uuring võrdleb erinevaid arusaamu ja aitab tuvastada aspekte, mis takistavad algse politseisõnumi adekvaatset arusaama ühiskonnas. Uuring viidi ellu ajavahe-
mikus september 2022 – aprill 2023.

1.2. PPA KOMMUNIKATSIOONIPOLIITIKA

Suhtluses Politsei- ja Piirivalveametiga selgus, et kuigi PPA-l pole eraldi kommunikatsioonistrateegiat, lähtutakse PPA organisatsioonivälises suhtluses üldisest strateegiast, millest on tuletatud avalikkusega suhtlemise aluspõhimõtted. Samas peab politsei tõhustama ennetuslikku kommunikatsiooni, mis „eeldab suuremat ja oskuslikumat tehnoloogia kasutamist“, kampaaniate elluviimisel lähtutakse „konkreetse teema ja sihtrühma vajadustest“ ning oluliseks peetakse „meediaalast koostööd teiste asutustega, sh võimendades teineteise sõnumeid“ (Ennetustöö kontseptsioon, 2018, lk 9).

Kuivõrd politsei on inimeste jaoks, ei käsitleta kommunikatsiooni tugitegevuse, vaid PPA põhitööna. Inimestele vajalikku, olulist ja huvitavat teavet jagatakse avalikkusega võimalikult palju, et suurendada turvalisust ja ennetada ohtusid. „Politsei käsiraamatus“ rõhutatakse, et

„edastatavas sõnumis oleksid hästi läbi mõeldud soovitusel, mida inimene saab ise ära teha, et vältida ohtu või õnnetustesse sattumist” (Vanaisak, 2018, lk 14) ning sõnum „peab lähtuma ja olema suunatud turvalisuse ning turvatunde loomisele” (Vanaisak, 2018, lk 21). Aus, avatud ja lihtsalt arusaadav kommunikatsioon hoiab inimeste turvatunnet ja usaldust politsei ja riigi vastu. Kõneisikuks on eeskätt ametnik, mitte pressiesindaja, mis toob inimeste turvalisust tagavad ametnikud avalikkusele lähemale.

Peamiste infokanalitena kasutab PPA järgmisi vahendeid:

- ööpäevasündmuste ülevaade (kord päevas meediale antav ülevaade eelneva ööpäeva jooksul registreeritud olulisematest kuritegudest ja piirijuhtumitest);
- pressiteated;
- vastused meediapäringutele ja intervjuude korraldamine;
- proaktiivselt ajakirjanikele teemade pakkumine;
- postitused PPA sotsiaalmeediakontodel (Facebook, Twitter);
- PPA välisveeb www.politsei.ee.

Vormiliselt järgivad PPA pressiteated uudise ülesehitust (nn pööratud püramiid) ning on koostatud ja sõnastatud nii hästi ja objektiivselt, et meedia saab selle vajaduse korral kohe toimetamata uudisena avaldada. Keelekasutuses lähtutakse põhimõttest, et sõnadega saab luua turvalisust, ning seetõttu peavad PPA avalikud sõnumid looma turvatunnet ja ennetama võimalikke ohte. Avalikus suhtluses lähtutakse võimaluse korral selge keele põhimõtetest, eelistatakse lihtsat sõnastust ja lausestust ning välditakse kantseliiti. Samuti selgitatakse, miks PPA midagi teeb ja kuidas see turvalisust luua aitab. Teemade käsitlemisel ollakse empaatilised ja jälgitakse, et avalikud sõnumid ei riivaks tarbetult kellegi tundeid ning ennetussõnumid ei tuleks kannatanute arvelt.

Olulisemad pressiteated saadetakse ka vene keeles, samuti need sõnumid, mis puudutavad otseselt venekeelset elanikkonda (sh hoiatus telefonikelmuste eest, mille sihtmärk on eeskätt just vene keelt kõnelevad inimesed). PPA kommunikatsioonibüroos töötab venekeelse kommunikatsiooni spetsialist, kes hindab, milliseid teavitusi tuleb teha vene keeles. Selliste pressiteadete tarvis on PPA-l eraldi meedialist, mis katab kogu Eesti venekeelset meediat.

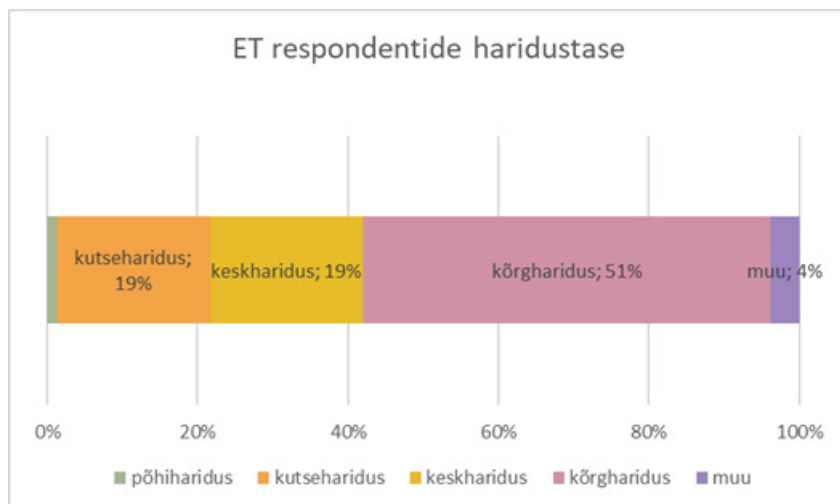
2. Uurimismetodoloogia ja valimi kirjeldus

Uuring põhineb eksperimendil, mille käigus selgitati välja, kuidas eri keelegruppide respondendid tajuvad ühe ja sama lähteteksti (sõnumi) sisu. Kuna uuringut tegeval üksusel polnud ligipääsu Eesti riigi meililistidele, kasutati mittetöenäosusliku juhusliku valimi moodustamise meetodit (Kumar, 2011 jt), kus kasutati kolleegide, sõprade ja tuttavate inimeste (mõlemast keelegrupist) meililiste ning üksikuid e-posti aadresse (kokku 630 e-kirja) ja saadeti laiali ankeedid. Selline lähenemine tagas uuringu valimi mitmekesisuse ja eri keelegruppide esindatuse.

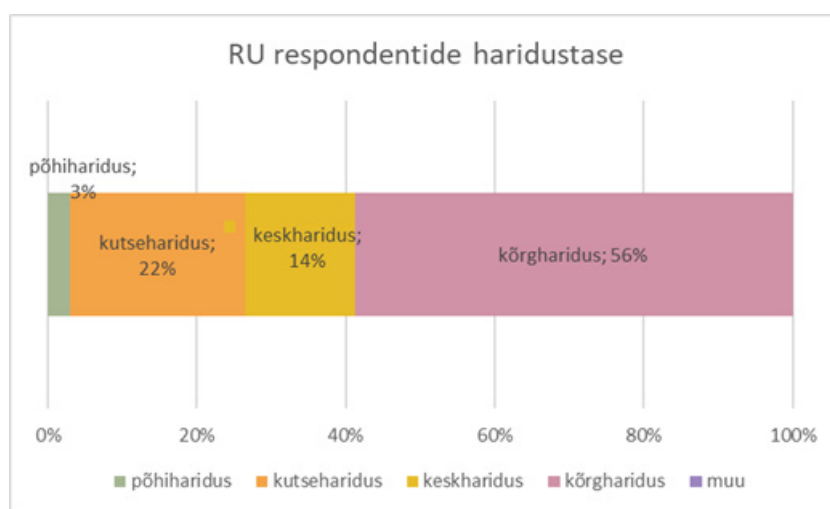
Uuringus kasutati eksperimentaalset lähenemisi, mille keskmes on reaktiivne lugemine (*reactive reading*) ja loetud sõnumi tajumine. Eksperiment koosnes kahest osast: I etapis pidid vastajad lugema tekste ja II etapis täitsid nad ankeetküsimustiku. Esimeses osas selgitati välja, millise sõnumi respondent sellest tekstist välja luges ning kas see mõjutas tema käitumist ja emotsionaalset tajumist (kas sõnum oli käskiv, toetav, hirmutav jne). Selle lähenemisi abil saadi ülevaade, milline oli sõnumi mõju ulatus mõlema keelegrupi osalenute puhul ja kuidas nad sõnumit tõlgendasid.

Uurimismeetodina kasutati ankeetküsitlust (isetäidetav ankeet) ja kombineeritud kvalitaatiivset sisuanalüüsi, mida täiendavad arvandmed (Denzin & Lincoln, 1994; Denscombe, 2010). Andmekorjes kasutatud ankeetküsitlus (vt lisa 5 ja 6) sisaldas 32 küsimust, sealhulgas avatud ja suletud küsimusi ning mõnes küsimuses kasutati Likerti skaalat. Selline mitmekülgne küsimustik võimaldas koguda erinevaid vastuseid ja selgitada respondentide sõnumi tajumist mitmel tasandil. Respondentide vastuste ja kommentaaride alusel moodustati tähendus- kategooriad, mis on lahti kirjutatud neljandas peatükis „Andmete analüüs”.

Uuringus osales kokku 203 vastajat, kellest 167 tegid eestikeelse katse ja 36 venekeelse. Mõlemas grupis oli naiste osakaal oluliselt suurem: eestikeelsete vastajate seas 67%, venekeelsete vastajate seas 72%. Vanuseliselt jaotusid ET ja RU vastajad sarnaselt: ET grupis oli vastajaid võrdselt 43% vanuserühmades 25–44 ja 45–64, RU grupis oli vanuserühma 45–64 vastajaid veidi rohkem kui 25–44-aastaste seas, vastavalt 47% ja 36%. Nooremaid ja vanemaid vastajaid oli mõlemas grupis mõned üksikud. Ka haridustaseme poolest olid grupid võrdlemisi ühtsed (vt joonis 1 ja 2), suuremal osal vastajatest on kõrgharidus, ET puhul 51% ja RU puhul 53%. Mõnevõrra erinevalt oli RU grupis järgmisena kutseharidusega respondente veidi rohkem kui keskharidusega ehk vastavalt 22% ja 14%, ET grupis oli neid rühmi võrdselt 19%.

Joonis 1. ET respondentide haridustase

Joonis 2. RU respondentide haridustase

Tulemuste analüüsis peab seega silmas pidama esiteks kahe vastajate grupi suuruse erinevust — ET 167 ja RU 36 — ning teiseks demograafilist eripära: suurema osa vastajatest moodustasid kõrgharidusega naised. Seda võib pidada uuringu puuduseks ja nende tulemuste alusel ei saa teha kaalukaid järeldusi, kuid teisalt annab see hea lähtekohta edasiste uuringute tarvis, milles tuleks võtta sihiks mõni teine demograafiline grupp või dimensioon.

3. Uuringus kasutatud teavitustekstide lingvistiline analüüs

Tarbeteksti eesmärk on luua autori (antud juhul institutsiooni) ja lugeja vahel suhtlussituatsioon, mis põhineb kindlal keelekasutusel. Kuivõrd siinse uuringu peamine eesmärk on uurida PPA saadetud sõnumitekstide vastuvõttu ja tajumist, antakse esmalt ülevaade kasutatud tekstide lingvistilisest tekstianalüüsist.

Artiklis „Lingvistiline tekstianalüüs“ nendib Reet Kasik (Kasik, 2002), et kui 1970. ja 1980. aastatel uuriti keeleteaduses paljuski tegelikkuse ning seda kirjeldavate ja kujundavate diskursuste vahekorda, siis sajandi lõpukümnendil liikus fookus detailsemale ja lingvistilisemale analüüsile ning vaadeldi eeskätt diskursustes kasutatavat keelt ja tähenduse väljendamise vahendeid. Tekstianalüüsi eesmärk on seega välja tuua keele polüfunktsionaalsus ühtaegu asjadest rääkimiseks ning situatsioonide, seoste ja suhete loomiseks. Olgugi et tekstid ei esine kunagi üksi ja kontekstita, mistõttu ei ole neil ka ühte kindlat tõlgendust, ei ole tõlgendus kunagi üdini arbitraarne ning tekstianalüüs aitabki osutada, milliseid tõlgendusi võib selles tekstist esitada ja kuidas need on seotud teksti keeleliste valikutega. Nii liigutakse siinseski analüüsis ühelt poolt keeleüksuste kaupa (süntaktilised, leksikaalsed, temaatilised, argumentatsioonilised ja retoorilised valikud), teisalt aga vaadeldakse neist moodustuvat tervikteksti ja selle loodud suhtlustähendust. See meetod vastab M. A. K. Halliday süsteemfunktsionaalse grammatika metafunktsioonidele, milleks on vastavalt tähistusfunktsioon (mis kirjeldab ja loob pildi maailmast ja kogemustest), tekstuaalne funktsioon (mis koondab sisu ühtseks tervikuks) ja interpersonaalne funktsioon (mis kujundab sotsiaalsed suhted) (Halliday, Matthiessen, 2004).

Artiklis „Võimu keel: asutus suhtleb kodanikuga“ (Kasik, 2007) uurib Reet Kasik, kuidas võimusuhted väljenduvad keeles ning ka vastupidi, kuidas keel loob omakorda uusi võimusuhteid. Kui institutsioon saadab kodanikule sõnumi, millega ootab temalt tegevuslikku reaktsiooni, saab sedalaadi tekstis eristada tavaliselt kaht osa: direktiivset osa ja seda põhjendavat taustaosa. Kasiku sõnul on ametikirjade taustaosa üldjuhul ratsionaalne ja informatiivne, mis veenab, et palve on tõepoolest arukas. Kuivõrd direktiivsus taotleb, et sõnumi vastuvõtja käitub teatud moel, oli ka siinse uuringu ankeedis küsimusena kategoriseering teksti sõnumi edastamise iseloomustuse kohta: kas tekst tundub lugejale hoiatav, ähvardav, käskiv, neutraalne, sõbralik-heasoovlik, soovituslik või juhendav-õpetav.

Teksti pragmaatiline potentsiaal on teksti looja valiku tulemus, mis puudutab teksti sisu ja keelelist väljendust. Keeles valib teksti autor endale vajalikud üksused, millel on nii lihtne objektiivne kui ka konnotatiivne tähendus. Samuti koostab autor väljendusi, kasutades grammatikat vajalike tähenduslike seoste loomiseks, ja kujundab samal ajal lõpliku pragmaatilise potentsiaali, see tähendab võime tekitada kommunikatiivne efekt (Komissarov, 1990; Kamenskaya, 1990; Kolshanski, 2007 jt).

TEAVITUSTEKST 1 EESTI JA VENE KEELES

Viiest lõigust (venekeelses versioonis kuuest lõigust) koosneva teksti informatiivne struktuur vastab PPA kommunikatsiooni aluspõhimõtetele, kuivõrd lugejalt ei eeldata erialast ega terminoloogilist kompetentsi teksti mõistmisel. Sõna saab valdkonna eest vastutav ametnik, keda tsiteeritakse kahel korral. Teksti eesmärk on kutsuda lugejaid üles märkama kihutavate juhtide eelistatud paiku ja neist veebirakenduses teada andma ning selle direktiivse osaga artikkel algabki, st pealkiri ja esimene lõik. Tegevuse vajalikkust selgitatakse taustaosas ehk kolmes järgnevas lõigus, kus politseiametniku otsesitaatidega apelleeritakse lugeja kodanikukohustusele, emotsioonidele ja kogukonnatunnetusele.

Teavitustekst 1 (eesti keeles)

Anna politseile teada kohtadest, kus oled märganud kihutavaid juhte

05. september 2022

Politsei- ja piirivalveamet ootab veebilehel www.liiklustalgud.ee tähelepanekuid kohtadest, kus autojuhid pidevalt kiirust ületavad. Selle info alusel teeb politsei 22. septembril kiirustalgute raames liiklusjärelvalvet.

Politsei kolonelleitnant Sirle Loigo kutsub kõiki inimesi oma tähelepanekutest kaardirakenduses teada andma, sest turvaline liiklus vajab igaühe panust. „Talgud keskenduvad kiiruseületamisele, sest see on liikluses kõige põletavam probleem. Traagiliste tagajärgede ennetamiseks on piirkiiruse järgimine äärmiselt oluline. Seda eriti praegusel ajal, kui liikluses on rohkem autojuhte ja kooliteed alustanud lapsed,“ rõhutas Loigo.

Talgute eesmärk on kogukonda kaasates palju koos ära teha, panna inimesi mõtlema oma kodukoha turvalisusele ning mõistma kiiruse ületamise ohtlikkust.

„Talgud pakuvad igaühele võimaluse panustada liiklusturvalisusesse, andes teada kohtadest, kus piirkiirusest kinnipidamine on probleemiks. Just liiga suur kiirus on raskete vigastustega või surmaga lõppenud liiklusõnnetuste peamine põhjus. Kiirustalgutega suuname juhid mõtlema, kas mõni sekund ajavõitu on ikka väärt enda ja teiste elu ohtu seadmist,“ lisas politseinik.

Tähelepanekuid kaardirakendusse oodatakse kuni reede, 9. septembrini. Liiklustalgud toimuvad sel aastal kuuendat korda.

Annika Maksimov
PPA pressiesindaja
5655771

Esimeses tekstis osaleb lugeja otseselt vaid pealkirjas, kus tema poole pöördatakse *sina*-vormis imperatiiviga (*anna teada*). Edaspidi on isikulises pöördelises vormis tegijana vaid PPA (*ootab, suuname*) ja tekst lõpeb juba umbisikulises tegumoes (*oodatakse*). Teisalt, nagu nendib eesti keele tundetoone uuriv keeleteadlane ja EKI teadur Ene Vainik artiklis „Eesti keele sõnavara afektikalduvus ja mis sellega peale hakata“, et „leksikaalne afektikalduvus algab

kohalolust“, millele viitavad näiteks deiktilised¹ aja- ja kohamäärused ning 1. isiku ainsuse ja mitmuse personaalpronoomenid, sest suurendavad lausete kontekstisidusust ja kõneleja-kuulaja seose tihedust (st väljendite referendid on teada vaid asjaosalistele ja antud kõne-situatsioonis) (Vainik, 2012, 654–655). Siinses tekstis on sedalaadi kohalolumarkerid näiteks asesõna *meie*, pöördeline vorm *suuname* (st PPA), *koos* (st PPA ja lugejad), samuti ajamää-rused *praegusel ajal* ja *sel aastal*.

Teise olulise kategooriana toob Vainik välja hinnangumarkerid ehk teatava tundelaenguga leksika, mis viitavad referentsiaalselt positiivsele või negatiivsele valentsile (st atraktiivne või eemaletõukav). Siinkohal saab töövahendina rakendada ka Eesti Keele Instituudi loodud emotsioonidetektorit, mis annab sisestatud tekstile valentsipõhise hinnangu vastavalt eesti keele põhisõnavara sõnastiku kirjetele. Selles tekstis olid veidi ülekaalus negatiivse valentsiga sõnad, näiteks *probleem* (2), *traagilised tagajärjed*, *kiiruseületamine*, *oht/ohtlikkus*, *raskete vigastuste või surmaga lõppenud liiklusõnnetuste*, *kihutavaid juhte*. Positiivse märgistuse said seevastu *turvaline/ turvalisus*, *kodukoht*, *võimalus*.

Osavõttu kõnealusest situatsioonist saab keeleliselt luua ka intensiivsusmarkeritega, mis kas rõhutavad või vähendavad mingi omaduse määra. Nende hulka kuuluvad augmentatiivsed määrsõnad, rõhumäärsõnad, täiendid ja määrused, aga ka piltlikud väljendid. Nii näiteks ilmestavad kõneleja suhtumist PPA tekstis sõnad *kõik*, *igaüks*, *pidevalt*, *äärmiselt oluline*, *kõige põletavam*, *eriti*, *just*. Intensiivsustasand võib põimuda ka hinnanguga, kui näiteks rõhumäär-sõnad kinnitavad sõnumi sisu tõepärasust või eitavad seda. Vaikiva kohalolu ja vastupidise arvamuse väljendamise funktsiooni kannab siinses näitelauses rõhumäärsõna *ikka*: „suuname juhid mõtlema, kas mõni sekund ajavõitu on ikka väärt enda ja teiste elu ohtu seadmist“. Kuigi tekst üldiselt hoidub piltlikust väljenduslaadist, rõhutab olukorra tõsidust kujundlik ja allite-ratiivne nimisõnafraas *põletavam probleem*.

¹ *Deiksis* viitab keeleliste väljendite ja muude märkide kasutamisele, mida saab tõlgendada ainult kommunikatiivse akti osalejatele, kohale ja ajale viidates ning mis on alati reaalsusega seotud. Neid verbaalseid vahendeid nimetatakse deiktilisteks väljenditeks. Eris-tatakse kolme peamist deiksitüüpi: personaalset, ruumilist ja ajalist (vt sellest eesti keeles nt Pajusalu jt, 2004).

Teavitustekst 1 (vene keeles)

Сообщите полиции о местах, где вы заметили гонящих водителей

05 сентября 2022 г.

Департамент полиции и пограничной охраны ждет на веб-странице www.liiklustalgud.ee наблюдения о местах, где водители постоянно превышают скорость. На основании информации полиция 22 сентября в рамках дорожной толоки будет производить надзор за дорожным движением.

Подполковник полиции Сирле Лойгу призывает всех людей сообщать о своих наблюдениях в приложении, потому что безопасное дорожное движение нуждается во вкладе каждого.

«Толока сосредоточена на превышении скорости, поскольку это является самой острой проблемой в дорожном движении. Для предупреждения трагических последствий крайне важно придерживаться разрешенной скорости. Особенно сейчас, когда на дорогах больше водителей и школьников», – подчеркнула Лойго.

Цель толоки – с помощью сообщества многого добиться, заставить людей задуматься о безопасности своего родного края и опасности превышения скорости.

«Толока дает каждому возможность внести свой вклад в обеспечение безопасности дорожного движения, сообщив о местах, где превышение разрешенной скорости является проблемой. Именно слишком высокая скорость является основной причиной дорожных происшествий, закончившихся тяжелыми повреждениями или смертью. С помощью дорожных толок мы заставляем водителей задуматься, стоит ли ради нескольких выигранных секунд подвергать опасности свою жизнь и жизнь других людей», – добавила полицейский.

Наблюдения ожидаются в приложении до пятницы, 9 сентября. Дорожная толока проходит в этом году в шестой раз.

Анника Максимов
пресс-секретарь
5655771

Teksti 1 venekeelne versioon on kirjutatud ametlikus ja informatiivses stiilis, mis on omane avalikele teadaannetele ja ametlikele dokumentidele. Tekstis kasutatakse spetsiifilist sõnavara, mis on seotud politsei valdkonna ja liiklusohutusega, nagu *Департамент полиции и пограничной охраны (Politsei- ja Piirivalveamet)*, *наблюдения (vaatlused)*, *надзор за дорожным движением (liiklusjärelvalve)*, *превышение скорости (kiiruse ületamine)*, *разрешенная скорость (lubatud kiirus)*.

Autor esitab faktid ja põhjendused, et veenda lugejaid võtma osa detsentraliseeritud algatusest ja andma teavet liikluskiirust ületavate juhtude/ohtude kohta. Intensiivsuse markereid on kasutusel ka venekeelses tekstis, et rõhutada ohutuse tähtsust ja tuua välja kiiruseületamise võimalikke tagajärgi, sealhulgas tõsiseid vigastusi ja surma, mistõttu sisaldab tekst argumente, mis on suunatud emotsionaalsele aspektile, nagu *трагические последствия (traagilised tagajärjed)*, *опасность (oht)*, *смерть (surm)*, *тяжелые повреждения (rasked vigastused)*, *задуматься (mõtlemine)*, *подвергать опасности свою жизнь (ohustada oma elu)*, *родного края (oma koduma, põlismaa)*. Nagu ka eestikeelses tekstis, on siingi ülekaalus

negatiivse varjundiga sõnad, mis võivad tekitada lugejas ärevust ning seeläbi soovi tegutseda ja panustada selleks, et vältida Eesti teedel negatiivseid stsenaariume.

Tekstis pöörduakse publiku poole *teie*-vormis üleskutsega osaleda kampaanias ja teatada vaatlustest spetsiaalses rakenduses. Selle markerina on pealkirjas kasutatud käskivas kõneviisis tegusõna ja asesõna *теie* (*вы*) (vene keele reeglite järgi kirjutatakse asesõna *Teie* suure tähega, kui pöörduakse viisakalt ühe inimese poole, ning *teie*, kui pöörduakse mitme inimese poole), üleskutset osaleda kampaanias ning teavitatakse, et politsei ootab tähelepanekuid spetsiaalses rakenduses. Ka venekeelses tekstis kasutatakse kohalolumarkerid, näiteks asesõna *мы* (*meie*, st PPA ja lugejad üheskoos), pöördeline vorm *заставляем* (*sunname, paneme mõtlema*), ajamäärused *сейчас* (*praegu*) ja *в этом году* (*selles aastal*).

Erinevalt eestikeelsest tekstist on venekeelne tekst stiililiselt siiski ebaühtlasem. Ühelt poolt on tekstis ametliku stiili tunnuseid: kasutatakse politsei- ja liiklusvaldkonna spetsiifilist terminoloogiat ning kantseliiti (*сосредоточена/keskendunud; в рамках/raamides; производить надзор/teostama järelevalvet; обеспечение безопасности/turvalisuse tagamine; является/on*). Teisalt on kasutusel kõnekeelsele stiilile omased sõnad, nagu omadussõna *гоняющих* (*kimavad, kihutavad*) ja ülekantud tähendusega sõnad, näiteks *добавила* (*lisama*). Tekstis on ka üldistavad sõnaühendid ja fraasid, mis teevad mõttetuks teksti sõnumi sisu: *Цель толоки – с помощью сообщества многого добиться* (*Talgu eesmärk on kogukonna abiga palju saavutada*). Fraas kõlab vene keeles ebaselgelt ja veidi kohmakalt, kuivõrd vene keeles tähistab *сообщества* kitsama piiritlusega inimrühma, mis eeldab sõnaga konteksti täpsustust. Seega tekitab sõnavalik küsimuse, mida mõeldakse sõnade *palju* (*много*) ja *kogukond* (*сообщество*) all, ehk tekstist ei selgu, mis kogukonnast räägitakse. Nähtavasti mõeldi siinkohal sõna *общество* ehk ühiskond. Sarnased stilistika ja pragmaatika seisukohast ebasobivad lausevormid võivad tekitada mitmetähenduslikkust ja takistada edukat kommunikatsiooni.

Oluliseks teksti loetavust mõjutavaks puuduseks on venekeelses tekstis süntaktilised ebaühtlused, näiteks *именно слишком высокая скорость*. Vene keele süntaksi reeglite järgi on ühe lause ulatuses kahe sõnaliigi (esimene tähendust tugevdav partikkel ja teine ekspressiivse tähendusega mäarsõna) kasutamine omadussõna intensiivsuse suurendamiseks (*именно слишком высокая/eriti liiga kõrge*) ülearune ega ole korrektne. Ka venekeelne tekst toetub intensiivsusmarkeritele, mis rõhutavad olukorra tõsidust ja kutsuvad üles osalema, näiteks *особенно сейчас* (*eriti praegu*), *именно* (*nimelt*), *слишком* (*liiga*), *самой острой* (*kõige teravatama*), *нуждается* (*vältimatult vajab*), *высокая скорость* (*suur kiirus*), *основной причиной* (*peamiseks põhjuseks*). On oluline märkida, et teksti pragmaatilisest seisukohast kasutatakse intensiivsusmarkereid sageli hinnangu tugevdamiseks. Siiski ei veena hinnang iseenesest, kui seda ei toeta faktid ega illustratsioonid. Seega võib intensiivsusmarkerite kasutamine mõjuda vastupidiselt soovitud.

TEAVITUSTEKST 2 EESTI JA VENE KEELES

Teavitustekst 1 (eesti keeles)

Politsei: müstilise raha kadumise hoiab ära hea küberhügieen

07. aprill 2022

Viimasel ajal on sagenenud juhtumid, kus inimeste krüptorahakotist kaovad suured summad. Lähemalt uurides selgub, et nende seadmed nagu arvuti või mobiiltelefon on nakatunud pahavaraga.

Hiljuti laekus politseile avaldus, et krüptorahakotist on omaniku teadmata kantud edasi 60 000 eurot.

"Rahakoti omanik enda teada kellelegi oma paroole või muid andmeid jaganud ei ole. Sääraseid juhtumeid on veel, kahjud on varieerunud paarisajast kuni paarikümne tuhande euroni," kirjeldas Põhja prefektuuri küber- ja majanduskuritegude talituse juht Hannes Kelt.

Krüptorahasse investeerimine ei ole tänapäeval midagi uut ning ka kelmid on avastanud kiire võimaluse tulu teenimiseks kergeusklike inimeste pealt.

„Eelmainitud pealtnäha müstilised vargused on võimalikud siis, kui arvuti on nakatunud pahavaraga. Selleks ei pea rahaomanik isegi kuhugi oma andmeid sisestama, piisab vaid kahtlasele lingile vajutamisest. Taolisi linke edastatakse näiteks nii sotsiaalmeedias, e-kirja teel, SMS-i kui ka reklaamide kaudu, kuid tegelikult ei saada neid konkreetne inimene, vaid pahavaraga nakatunud seade,“ lisas Kelt.

Pahavaraga nakatumise vältimiseks on paar lihtsalt sammu, mida tasub meeles pidada. „Levinumad pahavaraga nakatanud linkidega kaasnevad üleskutsed on näiteks: „Kas siin videol oled sina?“ aga ka „Vaata, mis ma leidsin,“ mille juurde on lisatud aktiivne link. Enne kuhugi vajutamist soovitame saatjalt küsida, kas ta saatis selle lingi teadlikult ning millega võib olla tegu. Kriitiline tasub olla ka tundmatute failide avamisel ja ka alla laadimisel,“ selgitab politseinik.

Küberkuriteod on viimastel aastatel selges tõusutrendis ning nende vastu aitab ainult hea küberhügieen.

Annika Maksimov
PPA pressiesindaja
5655771

Teavitustekst 2 (vene keeles)

Полиция: хорошая кибергигиена защитит от мистического исчезновения денег

07 апреля 2022 г.

В последнее время участились случаи, когда из криптовалютных кошельков пропадают крупные суммы. Выяснилось, что компьютер или мобильный телефон жертвы был заражен вредоносной программой.

Недавно полиция получила заявление о том, что из криптовалютного кошелька без ведома владельца было переведено 60 000 евро. "Владелец кошелька никому не передавал ни паролей, ни других данных. Были и другие похожие случаи, суммы ущерба варьировались от пары сотен до пары десятков тысяч евро", – рассказал руководитель службы экономических и киберпреступлений Пыхьяской префектуры Ханнес Кельт.

Инвестирование в криптовалюту довольно распространено и мошенники также открыли для себя возможность быстро заработать на доверчивых людях.

„Такие на первый взгляд мистические пропажи денег возможны лишь в случае, когда компьютер заражен вредоносной программой. Для этого владелец криптовалюты даже не должен сам вводить куда-то свои данные, достаточно нажать на подозрительную ссылку, которые распространяются, например, в социальных сетях, мессенджерах, по э-почте, СМС и через рекламу. Такие ссылки рассылает не конкретный человек, а зараженные вредоносной программой компьютеры или мобильные телефоны“, – добавил Кельт.

Чтобы избежать заражения вредоносной программой, надо помнить простые правила. „Самый распространенный способ распространения вирусам – зараженные вирусом ссылки рассылаются в мессенджерах с фразами „Kas siin videol oled sina?“ (Этот ты на этом видео) или „Vaata, mis ma leidsin“ (Посмотри, что я нашел), за этим следует активная ссылка. Но до того, как нажать на ссылку, спросите у человека, который ее выслал, прислал ли он вам эту ссылку сознательно и что это за ссылка. Осторожность следует соблюдать и тогда, когда вы получаете неизвестные файлы, нельзя загружать и открывать такие файлы“, – сказал Ханнес Кельт.

Количество киберпреступлений в последние годы выросло и защититься от них поможет только хорошая кибергигиена.

Анника Максимов
пресс-секретарь
5655771

Teises uuritud tekstis osaleb lugeja suhtluses vaid kaudselt, tema poole otseselt ei pöörduta, ent kirjeldatakse olnut ja soovitatakse teatavat käitumist. Tekst koosneb seitsmest eri pikkusega lõigust, mis varieeruvad ühest kuni kolme lauseni, nende seas kolm tsitaati vastava talituse juhilt.

Infoedastus algab seekord kirjeldavast taustaosast, kus antakse ülevaade hiljutistest pealtnäha müstilistest raha kadumise juhtumitest. Direktiivne osa on alles artikli lõpus, kus soovitusi antakse kaudselt kas umbisikuliselt *tasub meeles pidada* (venekeelses versioonis *надо помнить*), *tasub olla kriitiline* (venekeelses tekstis *следует соблюдать осторожность* / *tuleb olla ettevaatlik*) ja *aitab ainult hea küberhügieen* (*поможет только хорошая*

кибергигиена) või siis korra ka 1. isiku mitmuse vormis soovitame. Kuid venekeelse teksti lõpposas on otsene direktiivne lause: *нельзя загружать и открывать такие файлы* (selliseid faile ei tohi alla laadida ega avada), kus modaalverb *нельзя* (ei tohi) väljendab keeldu ja kohustust samal ajal. Lause direktiivset tonaalsust tugevdab kahe keelava verbikombinatsiooni kasutamine tekstis: *загружать* (alla laadida) ja *открывать* (avada). Peab märkima, et venekeelses tekstis on mitmeid intensiivsusemarkereid, näiteks *самый* (kõige levinum), *довольно* (üsna), *надо* (on vaja), *достаточно* (piisab), *даже* (isegi). Kohalolusmarkereid leidub nii aja- kui ka kohamäärusena teksti igas lõigus, näiteks *viimasel ajal* (v последнее время), *hiljuti* (недавно), *тáнаря́евал* (venekeelses tekstis on hetkeseisule viide määrsõna ja lühiajajektiiviga öeldistaitena: *довольно распространено / üsna levinud*), *viimastel aastatel* (v последние годы), *sääraseid juhtumeid* (другие похожие случаи), *taolisi* (такые), *eelmaitud* (venekeelses versioonis kasutatakse korduvalt *такые*). Intensiivsusemarkereid on siinses tekstis vähem ning need on politseiametniku otsetsitaadis (*sagenenud/участились*, *vaid/лишь*, *достаточно/тегеликult*) ja kokkuvõtlikus juhendavas-õpetavas lõigus (*ainult/только*), rõhutades seega teksti direktiivset funktsiooni.

Emotsioonidetektor hindab tekstis kasutatud sõnavara üldkokkuvõttes neutraalseks, kuigi positiivse ja negatiivse laenguga sõnade omavahelises võrdluses domineerivad kindlasti viimased, sh eri vormides nimisõnafraas *pahavaraga nakatumine* (заражен вредоносной программой) viis korda eestikeelses tekstis ja neli korda venekeelses tekstis (kus lisaks on kaks korda mainitud sõna *вирус* (viirus)), (*raha/denez*) *kadumine* kaks korda (venekeelses tekstis on nähtava sünonüümse variatiivsusega *исчезновения, пропадают, пропажи*), samuti kuritegevusele viitavad keelendid, nagu *vargus* (venekeelses tekstis vastab sellele sõnale *пропажа/kadumine*), *kahjud* (ущерб), *kelm* (мошеннику/kelmid), *küberkuritegu* (киберпреступлений/küberkuritegusid), *kergeusklik/доверчивых* (kergeusklikke).

Teise teavitusteksti modaalsus on peamiselt informatiivne ja hoiatav, pakub üksikuid detaile juhtumite kohta ning annab nõu, kuidas end pahavaraga nakatumise eest kaitsta. Samuti ei sisalda eestikeelne tekst tugevat emotsionaalset keelt, vaid keskendub teadlikkuse suurendamisele ja praktiliste juhiste pakkumisele eeskätt teatavate meetodite abil. Venekeelse versiooni esimene osa on peamiselt pehmelt soovitusliku iseloomuga, samas lõpposas sisaldab see otsest direktiivset juhust, mis on rangelt keelava valentsusega. Kui eestikeelne tekst on emotsioonidetektori järgi pigem neutraalne, milles üldise fooni loovad pigem negatiivse laenguga sõnade kordused, siis venekeelses tekstis on näha tugevdavaid keelava tonaalsusega sõnu.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et PPA eestikeelsed teavitustekstid ei ole otseselt korraldused ega palved, vaid ajaleheartikli vormis kutsutakse lugejaid üles kas valvsusele või tähelepanelikkusele. Tekstides kasutatud direktiivsed verbid ei kamanda ega ähvarda, pöördelistes vormides on enamjaolt PPA-le viitavad verbikonstruktsioonid (esimeses tekstis *ootab-oodatakse, kutsub üles, koos ära teha, panna mõtlema ja mõistma, pakub igaühele võimaluse, suuname*, st mitte *kohustatud, peab vms*; teises tekstis enamjaolt impersonaalne *vältimiseks on paar sammu, mida tasub meeles pidada, soovitame, kriitiline tasub olla, nende vastu aitab*). Seega puudub otsene kohustav funktsioon, ei mainita sanktsioone ning domineerib pigem õpetlik ja suunav soov meie kõigi elu parandada – nii oleks mõistlik nii lugejale kui ka teistele, liiklus rahuneb ja küberpätid ei kiusa. Kuigi üldjoontes võib samu keelelisi ja semantilisi vahendeid täheldada ka teavitustekstide venekeelsetes versioonides, siis modaalsuselt ja valentsuselt jääb neis veidi ülekaalu rõhutatud direktiivsus ja teatav ametlikkus, mis võib omakorda mõjutada teksti sõnumi retseptiooni.

4. Andmete analüüs

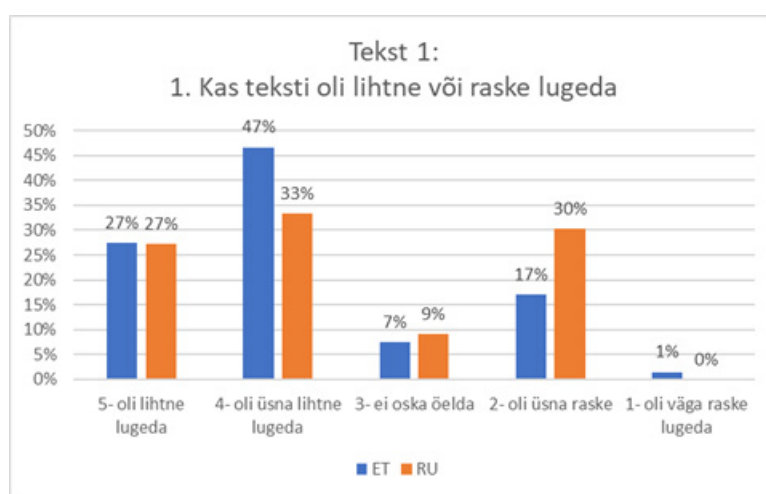
Teavitustekstide 1 ja 2 tajumise analüüsimiseks moodustati järgmised kategooriad, mis puuduvad tekstide keelelisi ja kommunikatiivseid aspekte:

- I. **Teksti loetavus** — kategooria viitab sellele, kuivõrd lihtsalt saab lugeja teksti lugeda ja mõista. See võib hõlmata niisuguseid tegureid nagu lause struktuur, sõnavara valik ja üldine kirjutise selgus.
- II. **Teksti iseloom** — kategooria viitab analüüsitava teksti žanrile või tüübile. See võib hõlmata niisuguseid kategooriaid nagu informatiivne, veenev, õpetlik jne, mis kirjeldavad üldist eesmärki ja stiili.
- III. **Teksti sisu arusaadavus** — kategooria seostub sellega, kuivõrd selgelt ja arusaadavalt on lugejale tekstis esitatud informatsioon. See hõlmab, kuidas sisu on korraldatud, selgitatud ja esitatud.
- IV. **Teksti sõnumi eesmärgist arusaamine** — kategooria viitab lugeja võimele mõista teksti kavandatud eesmärki. See hõlmab tekstis edastatud peamise sõnumi või tegevuskutse mõistmist.
- V. **Teksti sõnumi mõju lugeja käitumisele** — kategooria uurib teksti sõnumi mõju või mõju lugeja tegudele või käitumisele. See vaatleb, kas tekst motiveerib või ajendab lugejat võtma teatud meetmeid või muutma oma käitumist.
- VI. **Teksti sõnumi olulisus lugeja jaoks** — kategooria keskendub teksti sõnumi tajutavale tähtsusele või asjakohasusele lugeja jaoks. See arvestab tekstis esitatud informatsiooni olulisust lugeja vajaduste, huvide või murede suhtes.

4.1. TEAVITUSTEKSTI 1 TAJUMINE

4.1.1. KATEGOORIA „TEKSTI LOETAVUS”

Eestikeelse teavitusteksti puhul leidis 47% ja venekeelse teksti puhul 33% vastanutest, et teksti oli üsna lihtne lugeda (vt joonis 3). Lihtsalt loetavaks märkisid teksti mõlemas keeles 27% lugejatest, kuid tervelt 30% venekeelse teksti lugejatest leidis, et teksti oli üsna raske lugeda. Eesti keelset teksti pidas üsna raskesti loetavaks 17%. Arvestades, et teksti teema oli liiklus ja kiiruse ületamine ehk võrdlemisi igapäevane valdkond, peab venekeelset teksti lähemalt uurima, et teada saada, mis põhjustas raskesti loetavuse.

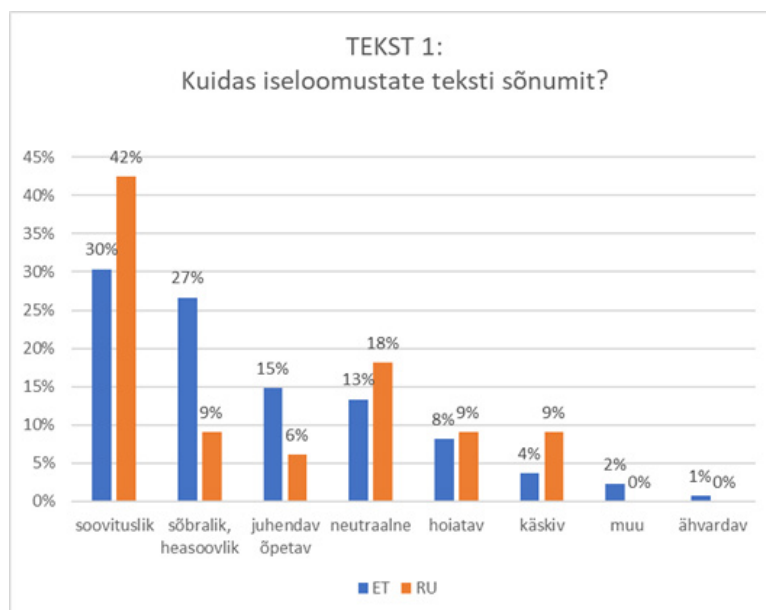

Joonis 3. Kas teksti oli lihtne või raske lugeda?

4.1.2. KATEGOORIA „TEKSTI ISELOOM”

Teksti iseloomu kirjeldamiseks oli vastajatel võimalik valida kaheksa variandi vahel (vt joonis 4). Suuremalt jaolt valiti skaala sõbralikumasse otsa jäävaid vastuseid. Vaid vähesed leidsid, et tekst oli käskiv või ähvardav (vastavalt ET 4%, RU 9% ja ET 1%, RU 0%). Mõlemas grupis valiti enim varianti „soovituslik” (ET 30%, RU 43%), mis oli ka PPA sõnumi taotlus. Seega oli sõnumi emotsionaalne hoiak tajutud sarnasena plaanitule. Sarnane valik oli ka „juhendav/õpetav”, milles läksid eesti- ja venekeelset teksti lugenute arvamused veidi lahku, vaid 6% RU vastajaid leidis, et tekst on juhendav ja õpetav, võrreldes 15% ET vastajatega. Ka lihtsalt sõbralikuna tajusid teksti ET ja RU vastajad erinevalt, selle valiku tegi 27% ET ja 9% RU vastajatest. Neutraalseks märgiti mõlemas grupis esimest teksti rohkem kui teist teksti, mis on teksti sisu ja teisi valikuid arvestades üsna loomulik (ET 13%, RU 18%), kuna teine tekst oli selgemalt hoiatava iseloomuga.

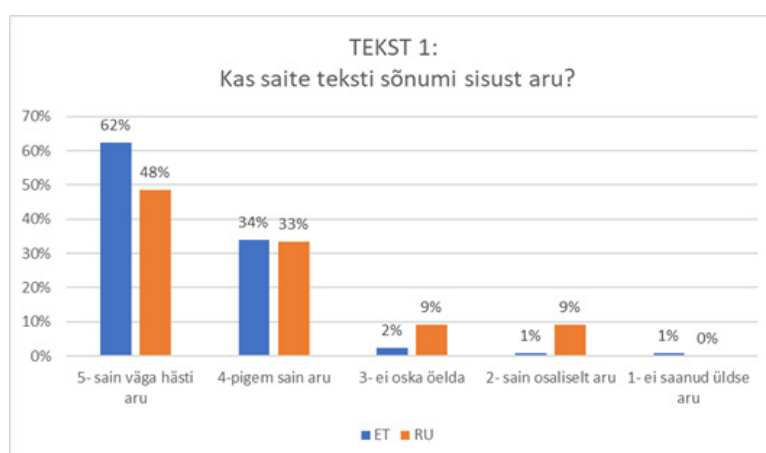
Seega tajuti teksti enim soovituslikuna, kuid kokkuvõttes valiti ka teistest variantides enim pehmemaid, sõbralikumaid hoiakuid.

Joonis 4. Kuidas iseloomustate teksti sõnumit?

4.1.3. KATEGORIA „TEKSTI SISU ARUSAADAVUS”

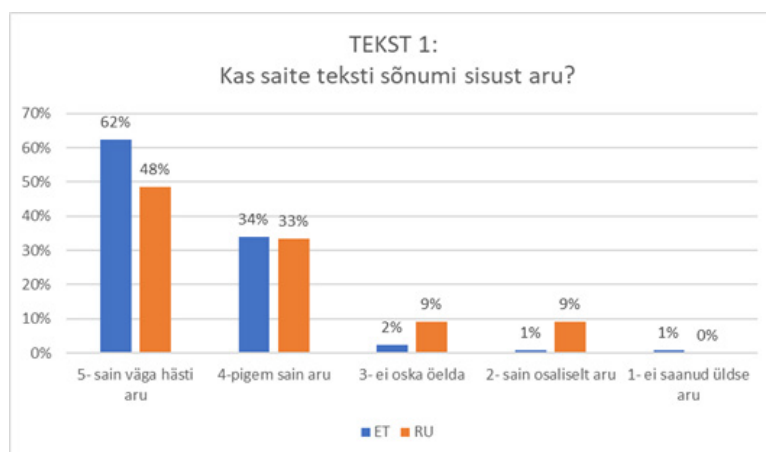
Vaatamata raskustele teksti loetavusega (vt joonis 5) märkisid mõlemas keeles vastanud, et said teksti sõnumist kas väga hästi aru (ET 62% ja RU 48%) või pigem said aru (ET 34%, RU 33%). Vastatud on üsna ühtselt ehk teksti sõnum on vastajate endi arvates olnud neile hästi arusaadav. 9% venekeelse teksti lugejatest ei osanud öelda, kas nad said sõnumist aru või mitte, eestikeelse teksti puhul ei osanud seda öelda 2% vastanutest. Samuti arvas venekeelset teksti lugenutest 9%, et nad said tekstist aru vaid osaliselt, eestikeelse teksti puhul oli sedasi vastanud 1%. Üldse ei saanud tekstist aru üks eestikeelse teksti lugeja. Kokkuvõtvalt võib öelda, et venekeelse teksti puhul jäi sõnum veidi kehvemini mõistetavaks, kuid üldjoontes saadi tekstist mõlemas grupis võrdselt hästi aru.

Joonis 5. Kas saite teksti sõnumi sisust aru?

4.1.4. KATEGOORIA „TEKSTI SÕNUMI EESMÄRGIST ARUSAAMINE”

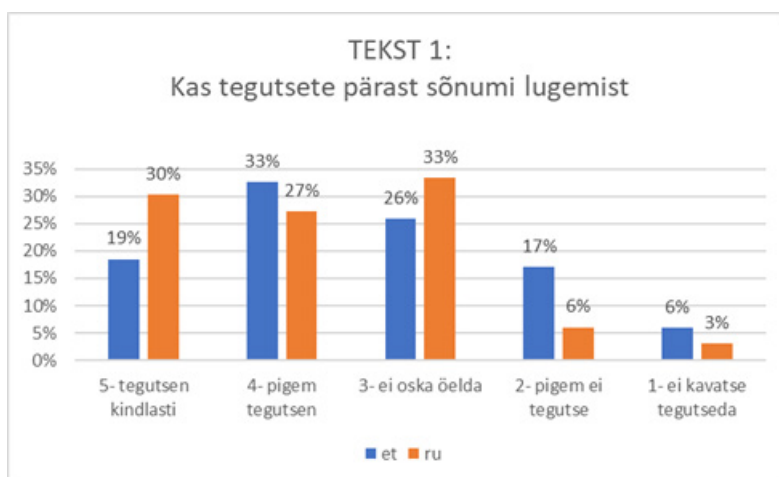
Neljas küsimus puudutab teksti eesmärki (vt joonis 6). Tekst kutsus üles teada andma kohta-dest, kus ületatakse sageli kiirust. Mõlemas grupis arvasid veidi üle poole vastanutest, et teksti eesmärk on toetada nende turvalisust (ET 52%, RU 56%). 33% eestikeelse teksti lugejatest ja 27% venekeelse teksti lugejatest tõlgendasid teksti eesmärgina nende tegevuse suunamist, kuid pigem soovitusliku ja juhendavana. Veidi konkreetsemat valikut „muuta minu käitumist” valis eelmisega võrreldes märkimisväärselt vähem vastajaid (ET 9% ja RU 7%). Tagajärgedega hirmutamisenä taju sid teksti vaid üksikud (ET 3% ja RU 4%) ning „muu” märkisid vastuseks 3% eesti-keelse teksti lugejatest ja 7% venekeelse teksti lugejatest.

Joonis 6. Sõnumi eesmärk.

4.1.5. KATEGOORIA „TEKSTI SÕNUMI MÕJU LUGEJA KÄITUMISELE”

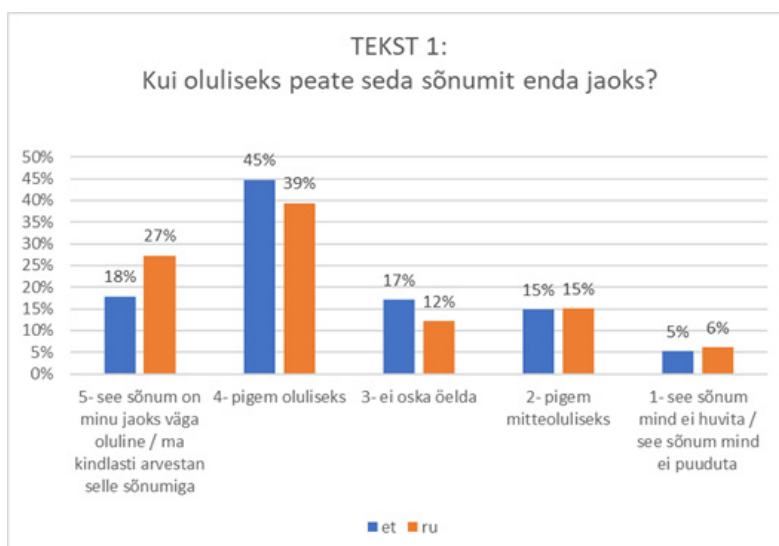
Selle küsimusega sooviti teada saada, kas tekst mõjub selliselt, et lugeja tõepoolest plaanib midagi teha (vt joonis 7). Tegelik käitumine sarnases olukorras võib arvatust erineda ja ka vastused varieerusid küllaltki palju. Eestikeelset teksti lugenutest arvas enamik, et nad pigem tegutsevad vastavalt sõnumi üleskutsele (ET 33%). Venekeelse teksti lugejate hulgas oli populaarseim vastus „ei oska öelda” (RU 33%). Teisalt oli siin grupis võrreldes ET grupiga rohkem vastajaid, kes leidis, et nad kindlasti tegutseksid (ET 19%, RU 30%). 17% ET vastajaid arvas, et nad pigem ei võta pärast sõnumi lugemist midagi ette, ja 6% oli selles päris kindel. RU grupis oli neid vastu-seid vähem: „pigem ei tegutse” 6% ja „ei kavatse tegutseda” 3%.

Joonis 7. Kas tegutsete pärast sõnumi lugemist?

4.1.6. KATEGOORIA „TEKSTI SÕNUMI OLULISUS LUGEJA JAOKS”

Sõnumi olulisuse puhul leidis 45% ET vastajatest, et sõnum on nende jaoks pigem oluline, ja 18% leidis, et sõnum on väga oluline (vt joonis 8). RU grupis oli suund sama, kuid võrreldes ET vastajatega leiti veidi enam, et sõnum on väga oluline (RU 27%), ja veidi vähem, et sõnum on pigem oluline (RU 39%). 17% eestikeelse ja 12% venekeelse teksti lugejatest ei osanud öelda, kas sõnum on nende jaoks oluline või mitte, ning 15% mõlema grupi vastanutest leidis, et sõnum pigem ei ole nende jaoks oluline. 5% ET vastajatest ja 6% RU vastajatest ei pidanud sõnumit enda jaoks üldse oluliseks ning leidis, et see sõnum neid ei puuduta.

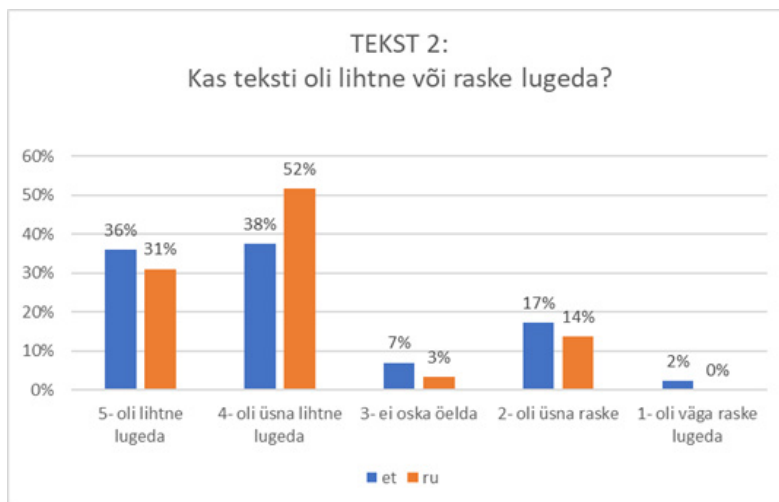

Joonis 8. Kui oluliseks peate seda sõnumit enda jaoks?

Põhjenduste seas, miks sõnumit oluliseks peeti (vt joonis 9), domineeris ülekaalukalt üldine turvalisus, mida pidasid relevantseks 76% ET ja 58% RU vastanutest. Lähedaste ja enda turvalisust pidasid üldjoontes võrdväärselt oluliseks nii ET kui ka RU lugejad, vastavalt 10% ja 12%. Suurem on erinevus aga PPA kui institutsiooni autoriteetsel rollil sõnumi tajumisel, nimelt peab

15% RU vastanutest sõnumi mõju oluliseks, kuivõrd tegemist on PPA ametliku sõnumiga. Eesti emakeelega vastanute seas peab institutsiooni rolli sõnumi edastajana oluliseks vaid 7%.

Lisamärkusena on toodud muu hulgas fraas „meie kõigi ohutus“, mis ühendab nii esimest kui ka teist vastusevarianti. Ühes kommentaaris lisati, et tegelikult oleks vastaja soovinud rõhutada võrdväärselt kahte vastust, st nii üldist kui ka lähedaste turvalisust. Kahes põhjenduses väljendati heameelt, et sedalaadi ettevõtmisi korraldatakse, ning arvati, et võib-olla motiveerib see lisavõimalus inimesi rohkem tegutsema.

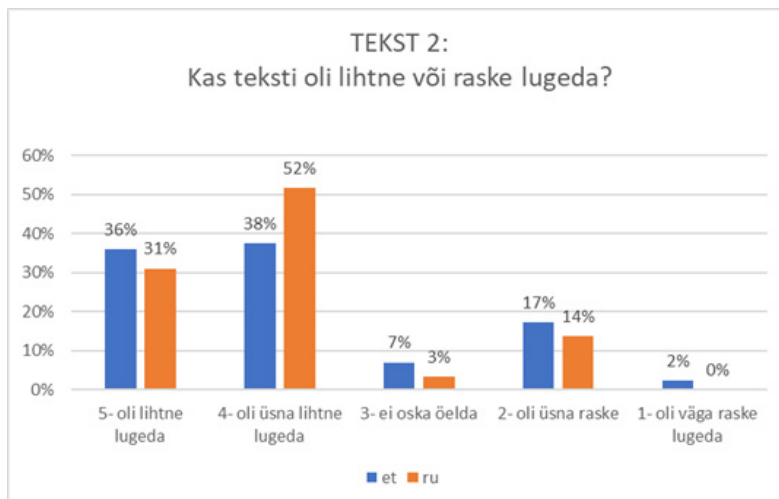

Joonis 9. Miks peate seda sõnumit oluliseks?

4.2. TEAVITUSTEKSTI 2 TAJUMINE

4.2.1. KATEGOORIA „TEKSTI LOETAVUS“

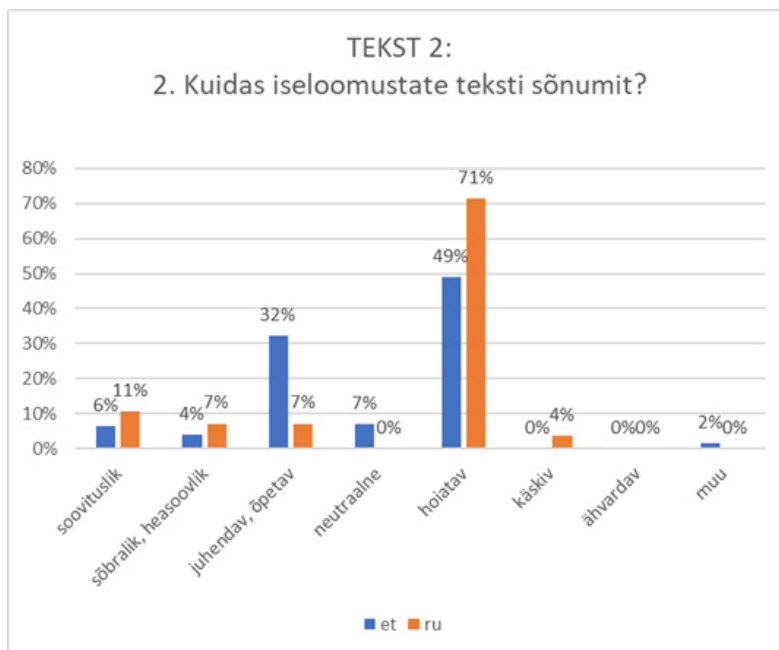
Küsimusele „Kas teksti oli lihtne või raske lugeda?“ (vt joonis 10) vastas enamik respondente, et sõnumit oli üsna lihtne lugeda (ET 38% ja RU 52%). Kuna RU osakaal on antud juhul 14% suurem, siis võib eeldada, et venekeelne tekst oli loetavam kui eestikeelne tekst. Respondentide osakaal, kes vastas, et teksti oli lihtne lugeda, on suhteliselt võrdne (ET 36% ja RU 31%), millest annab järeldada, et tervikuna olid mõlemad tekstiversioonid loetavad. Respondentide osakaal, kellel oli teksti üsna raske lugeda, on samuti võrdne (ET 17% ja RU 14%). Neid, kes vastasid, et oli väga raske lugeda, oli 2% ainult ET rühmas (ükski RU respondentidest nii ei arvanud). Erapooletuks jäänute hulk vastavalt ET 7% ja RU 3% on suhteliselt võrdne. Võib oletada, et niiviisi vastanud respondendid kas ei saanud teksti loetavuse kriteeriumitest aru või oli neil raske teksti loetavust hinnata. Teksti 2 loetavuse kohta saab järeldada, et seda oli lihtne või üsna lihtne lugeda mõlemal keelegrupil.

Joonis 10. Kas teksti oli lihtne või raske lugeda?

4.2.2. KATEGOORIA „TEKSTI ISELOOM”

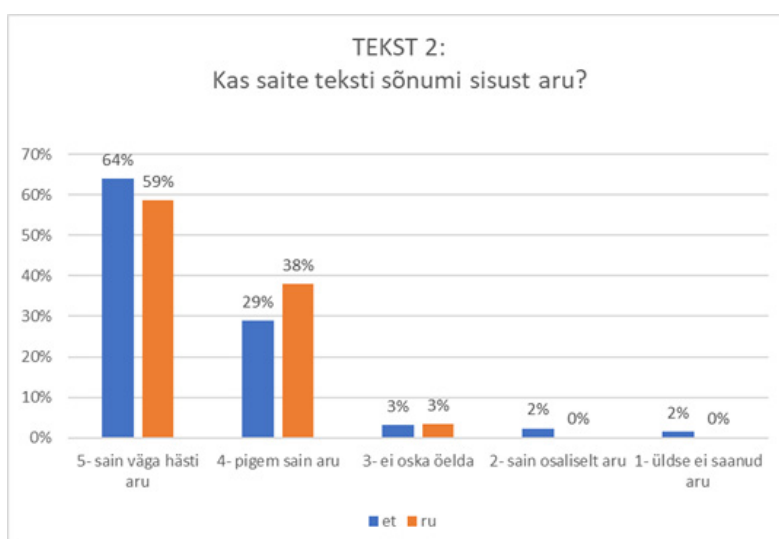
Teksti sõnumi iseloomustamisel (vt joonis 11) tunnistas kõige suurem arv vastanutest, et sõnum oli hoiatava sisuga (ET 49% ja RU 71%), vaatamata sellele, et ET ja RU osakaal on erinev (22%). Teksti sõnumi tajumisel on nähtavad erinevused ET ja RU vahel: 32% ET peab teksti juhendavaks-õpetavaks (RU ainult 7%) ja 11% RU peab seda soovituslikuks (ET ainult 6%). Suhteliselt väike arv respondentidest peab teksti sõnumit sõbralikuks ja heasoovlikuks (ET 4% ja RU 7%). Vastupidi, käskivat sõnumit loevad sellest tekstist ainult 4% RU respondentidest. ET vastanutest ei arva nii keegi. Ähvardavaks ei pea sõnumit keegi. Neutraalseks peab teksti ainult ET 7% ja mitte üksi RU vastanutest. Neutraalsuse all mõtlevad respondendid oma kommentaarides teksti liigset pikkust ja teksti mõttest mitte arusaamist. Ei saa välistada, et teksti lugejal, kes ei põhjendanud oma vastuse valikut, ei tekitanud see tekst mingeid emotsioone. Erinevalt ankeedis pakutud teksti sõnumi kirjeldavatest omadussõnadest valis ainult 2% ET kategooria „muu”. Sõnumi „muu” iseloomustamisel märgivad respondendid, et nad ei oska hinnangut anda, millega on tegu, või nad ei kuulu selle sõnumi sihtgruppi. Selles kategoorias domineerib sõnumi hoiatav iseloom.

Joonis 11. Kuidas iseloomustate teksti sõnumit?

4.2.3. KATEGORIA „TEKSTI SISU ARUSAADAVUS”

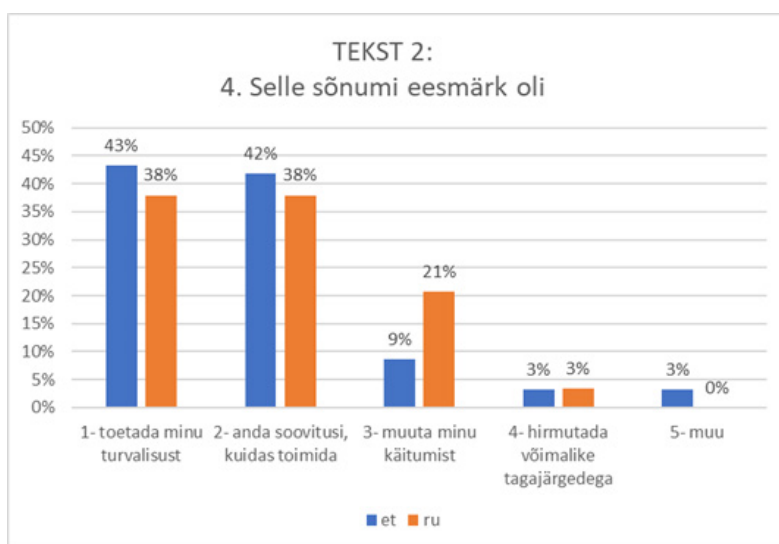
Enamik respondente tunnistas, et sai teksti sõnumist väga hästi aru (ET 64% ja 59%, vt joonis 12). Respondentide hulgas, kes vastas, et teksti sõnum on pigem arusaadav, on ET 29% ja RU 38%. Siin on selgelt nähtav võrdsus ET ja RU vastanute vahel, millest võib järeldada, et tekst on arusaadava sisuga mõlemale keelegrupile. Osaliselt sai aru ja üldse ei saanud aru ainult 2% ET vastanutest (RU 0% mõlema hindamiskriteeriumi puhul). Täiesti võrdne arv mõlema keelegrupi vastanutest jäi erapooletuks (ET 3% ja RU 3%). Võib oletada, et teksti sõnumi sisu kohta ei osanud 3% respondentidest mitte midagi öelda kas sellepärast, et respondent kahtles kahe valiku vahel, teksti sõnum jäi ebaselgeks või puudus huvi teksti sisu vastu. Selles kategoorias domineerib teksti sisu selgus.

Joonis 12. Kas saite teksti sõnumi sisust aru?

4.2.4. KATEGOORIA „TEKSTI SÕNUMI EESMÄRGIST ARUSAAMINE”

Mõlema keelegrupi esindajad said teksti sõnumi eesmärgist sarnaselt aru (vt joonis 13): nii ET (43%) kui ka RU (38%) näevad, et sõnum toetab nende turvalisust ja annab soovitusi, kuidas toimida (ET 42% ja RU 38%). 21% RU vastanutest arvab, et sõnumi eesmärk on muuta käitumist, samas ET seas arvab nii ainult 9%. Nii ET (3%) kui ka RU (3%) respondendid leiavad üksmeelselt, et sõnum pigem hirmutab tekstis kirjeldatud olukorra võimalike tagajärgedega. 3% ET respondente pakkus muu variandi, mille all mõeldakse, et sõnumi on *informatiivne, hoiatav*, kuid samas *segane* ega ole seotud vastaja turvalisusega, kuna ta ei tegele sõnumis kajastatud probleemiga (s.o krüptoraha). Selles kategoorias näeb enamik vastajaid sõnumi eesmärgina turvalisuse toetamist ja konkreetseid juhiseid, kuidas toimida.

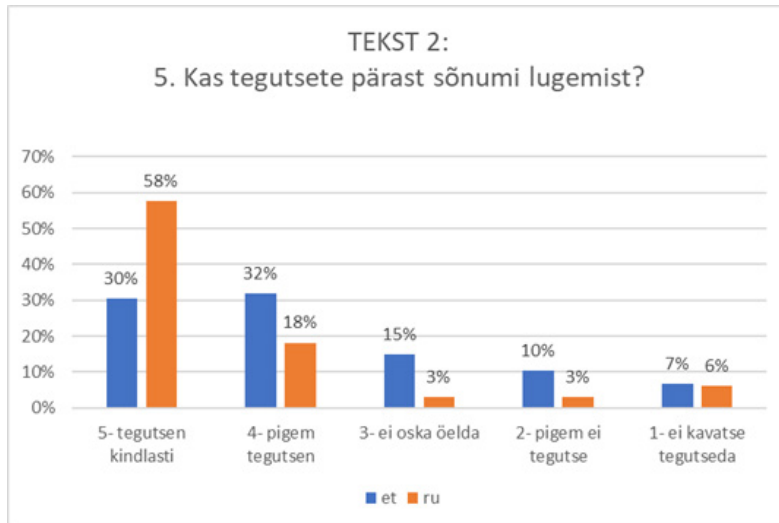

Joonis 13. Sõnumi eesmärk

4.2.5. KATEGOORIA „TEKSTI SÕNUMI MÕJU LUGEJA KÄITUMISELE”

Oma käitumist on valmis muutma (vt joonis 14) 58% RU respondente ja ainult 30% ET, kes on vastanud, et tegutseb pärast teksti sõnumi lugemist kindlasti. Pigem tegutseb märksa väiksem arv RU respondente (18%), kuid 32% ET vastanutest. Neid tulemusi võrreldes võib oletada, et politsei sõnumi RU lugeja usaldab või väljendab kuulekust rohkem kui ET, kes kaalutleb (30% ja 32%). Respondentide kommentaaride peamised rühud on küberturvalisuse olulisusel ja PPA soovitude kasulikkusel. 10% ET ja 3% RU pigem ei muuda oma käitumist pärast teksti 2 sõnumi lugemist ning peaaegu võrdne arv respondente mõlemast keelegrupist (7% ET ja 6% RU) ei kavatse pärast teksti lugemist tegutseda. Kommentaaridest selgub, et üks osa nendest respondentidest peab ennast piisavalt teadlikuks küberohtudest ning teine osa ei tegele krüptorahaga ja seepärast ei tegutse. Siit võib järeldada, et vastaja tegutseb ainult sel juhul, kui PPA sõnumi teema teda huvitab. ET ja RU vastanute hulgas jäi erapooletuks vastavalt 15% ja 3%. Selle valiku

selgituseks on respondentide kommentaarid sarnased eelmise vastuse variandiga käitumise muutmise kohta: *teadlikkus ohtudest* ja *probleemi vastu huvi puudumine*. Selles kategoorias näitab suurem osa respondentidest valmisolekut käitumist muuta.

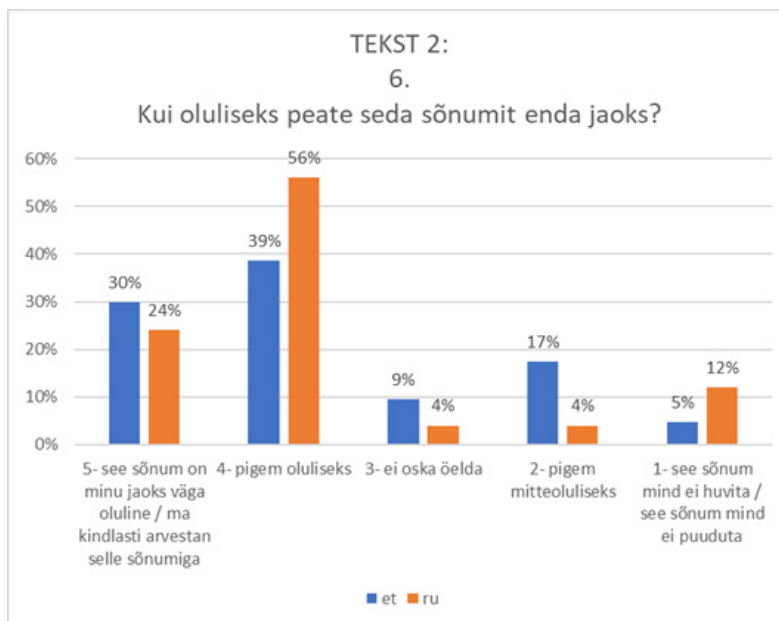
Joonis 14. Kas tegutsete pärast sõnumi lugemist?

4.2.6. KATEGORIA „TEKSTI SÕNUMI OLULISUS LUGEJA JAOKS”

Eelmise kategooria vastused on tihedalt kooskõlas teksti sõnumi olulisuse kategooria tulemustega (vt joonis 15): sõnumit peavad väga oluliseks enda jaoks 30% ET ja 24% RU vastajatest, pigem oluliseks 39% ET ja 56% RU. Respondentide kommentaarid võib jagada neljaks grupiks:

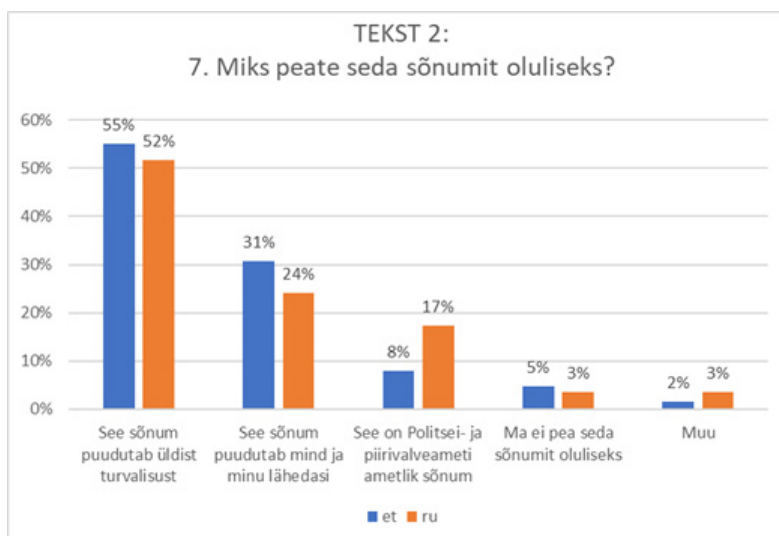
- teavitusteksti olulisus ühiskonnale, mis suurendab elanikkonna ohutust/turvalisust ja teadlikkust;
- vajadus aeg-ajalt elanikele küberohtusid meelde tuletada;
- IT-kasutaja negatiivne isiklik kogemus, mis on seotud pahavaraga;
- konkreetne juhis, kuidas toimida.

Seda sõnumit peab pigem mitteoluliseks 17% ET ja 4% RU vastajatest. Kommentaarides jagunevad põhjused kaheks: *teadlikkus* ja *huvi puudus teema vastu*. Otsekohe vastuse on andnud 5% ET ja 12% RU, et sõnum ei huvita või ei puuduta neid. Neutraalse seisukoha on võtnud 9% ET ja 4% RU ning nende respondentide kommentaarides on toodud samad põhjendused: *küberohtudest teadlikkus* ja *huvi puudus probleemi vastu*.

Joonis 15. Kui oluliseks peate seda sõnumit enda jaoks?

Teavitusteksti olulisuse põhjusena on valinud suurem hulk vastanutest üldise turvalisuse (55% ET ja 52% RU) (vt joonis 16). Respondentide põhjendused puudutavad peamiselt kaht aspekti: *küberohtude pidev aktuaalsus* ja *küberturvalisuse olulisus*. Teavitustekst puudutab isiklikult või lähedasi 31% ET ja 24% RU vastanutest. Põhjendusena tuuakse välja kolm aspekti: *IT-oskuse parendamine, mure enda ja lähedaste pärast, isiklik finantsolukord*. Suhteliselt väike arv vastanutest (8% ET ja 17% RU) toovad teksti olulisuse põhjusena välja seda, et tegemist on PPA ametliku sõnumiga. Põhjendusena on toodud nimelt *usaldusväärne allikas*. Niisugune madal näit võib viidata respondentide väiksemale institutsionaalsele usaldusele (või vähemalt kriitilise hoiakule) mitte ainult PPA, vaid ka teiste riigi institutsioonide suhtes. Ei saa välistada, et käitumise muutmise kategooria negatiivsed tulemused (vt joonis 12, vastuse valikud 1 ja 2) viitavad samale põhjusele. Teavitusteksti ei pea enda jaoks oluliseks 5% ET ja 3% RU ning vastusevariandi „muu” on valinud 2% ET ja 3% RU, põhjenduseks on toodud korduvalt mainitud *teadlikkus küberhügieenist*. Selles kategoorias domineerivad kaks olulist aspekti: *üldine turvalisus ja isiklik huvi sõnumi vastu*.

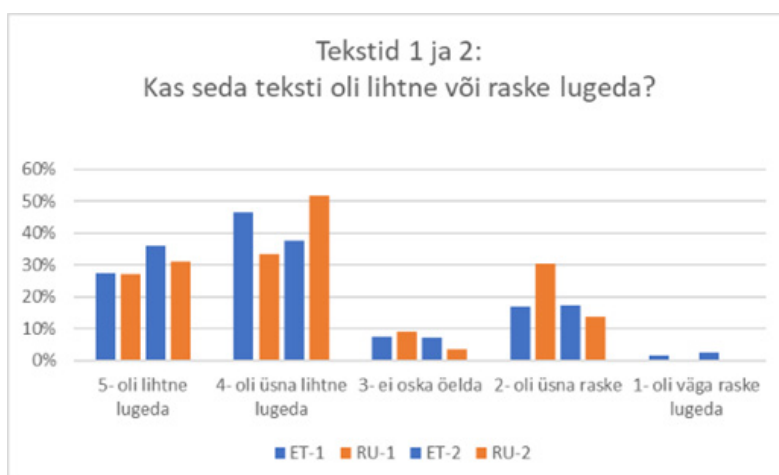

Joonis 16. Miks peate seda sõnumit oluliseks?

4.3. TEAVITUSTEKSTIDE 1 ja 2 TAJUMISE VÕRDLEV ANALÜÜS

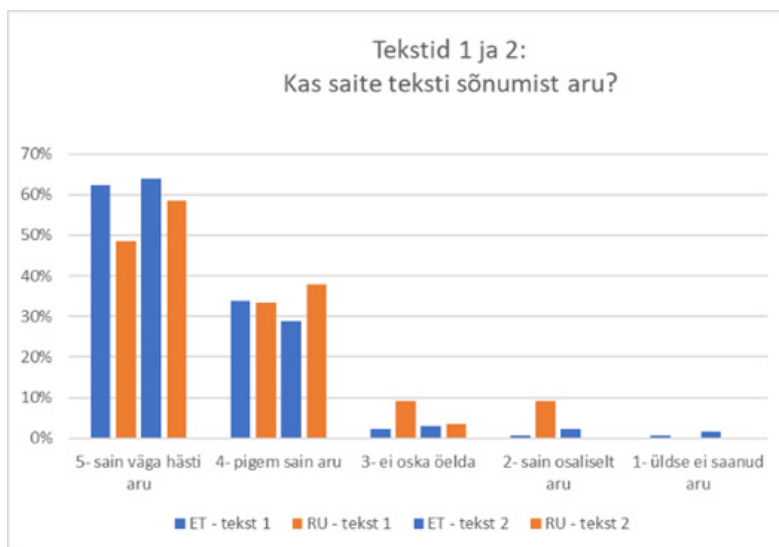
Võrdluseks võeti kaks teksti ja analüüsiti nende loetavust eri keelegruppide (ET ja RU lugejate) vahel (vt joonis 17). Esimese teksti puhul on suurim erinevus seotud loetavuse hindamisega. RU lugejatel oli teksti lugemine üsna raske, nii hindas 30% vastanutest. Samas oli ET lugejatel teksti lugemine üsna lihtne, mida tõdes 47% vastanutest. Teise teksti puhul oli enamikul RU lugejatest teksti lugemine üsna lihtne (52% vastanutest), kuid ainult 38% ET lugejatest valis sama vastuse. Samas on näha tulemuste vastuolulisus, näiteks teksti 1 puhul on 27% ET lugejatest vastanud, et seda oli lihtne lugeda, aga teksti 2 puhul oli see arv 36%. Kui aga vaadata vastust „üsna lihtne lugeda”, siis on tulemus vastupidine: teksti 1 puhul 47% ja teksti 2 puhul 38% ET lugejatest. RU lugejate puhul on teksti 2 nii „lihtne lugeda” kui ka „üsna lihtne lugeda” vastused kooskõlas (31% ja 52%) ning vastuolusid pole.

Kokkuvõttes näitavad tulemused, et esimese teksti lugemine oli vene keele kõnelejatele raskem võrreldes eesti keele kõnelejatega. Teise teksti puhul oli seevastu vene keele kõnelejatele lugemine lihtsam kui eesti keele kõnelejatele. Need erinevused võivad viidata teksti 1 keerukuse ja ka stiili taseme erinevustele (vt peatükk 3).

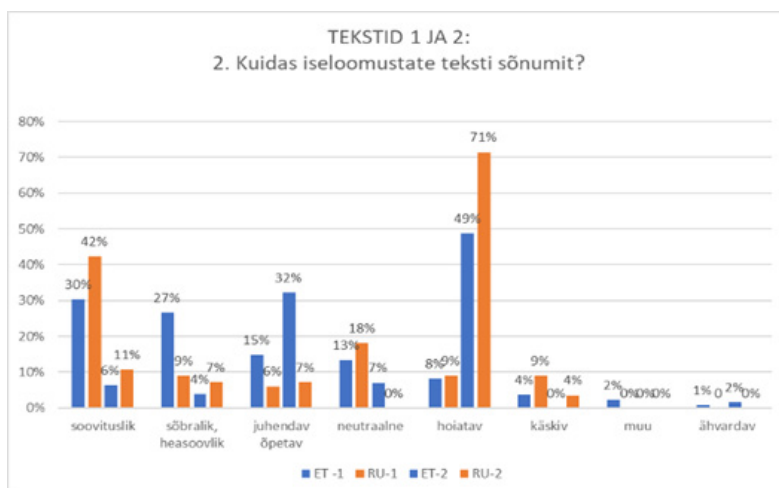
Joonis 17. Kas teksti oli lihtne või raske lugeda?

Teksti arusaadavuse kategoorias on tulemused suhteliselt võrdsed (vt joonis 18), välja arvatud teksti 1 tulemused: tekstist sai väga hästi aru 62% ET ja 48% RU ning pigem sai aru 34% ET ja 33% RU. Selle kategooria tulemused korreleeruvad teksti loetavuse kategooria näitajatega keelekogukonniti (võrdle joonisega 17): kui teksti oli lihtne lugeda, siis oli ka sõnum arusaadav.

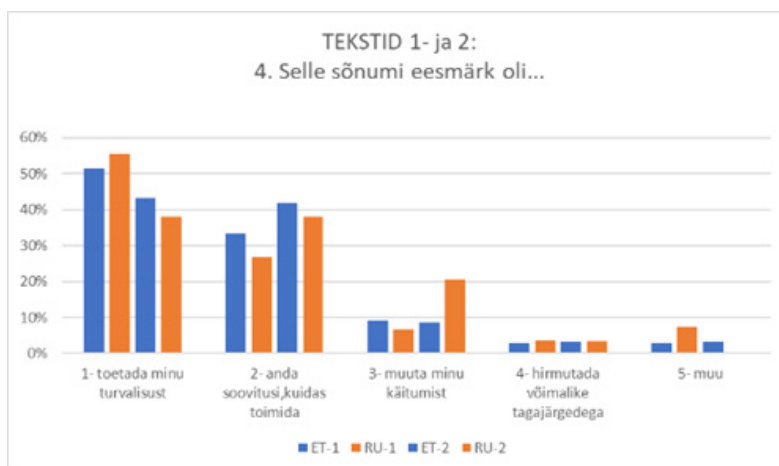
Joonis 18. Kas saite teksti sõnumist aru?

Tekstide iseloomustamisel näitavad ET ja RU vastajad peamiselt üksmeelsust (vt joonis 19): tekst 1 on soovituslik (ET 30% ja RU 42%) ja tekst 2 on hoiatav (ET 49% ja RU 71%), välja arvatud vastuse valikud „sõbralik, heasoovlik” ja „juhendav, õpetav”. Tekst 1 sõnumit peavad sõbralikuks ja heasoovlikuks 27% ET lugejatest ning vaid 9% RU lugejatest. Tekst 2 sõnumit peavad juhendavaks ja õpetavaks 32% ET lugejatest, aga vaid 7% RU lugejatest.

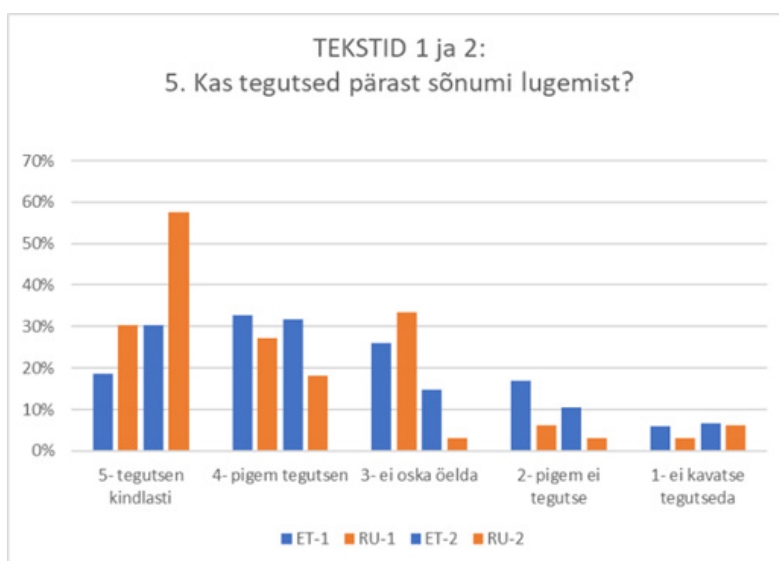
Joonis 19. Kuidas iseloomustate teksti sõnumit?

Mõlema keelegrupi respondentide arusaam tekstide eesmärgist on suhteliselt ühtlane (vt joonis 20). Teksti 1 tajuvad turvalisust toetavana vastavalt 52% ET ja 56% RU lugejatest ning soovitusi andvana vastavalt 33% ET ja 27% RU lugejatest. Teksti 2 tajutakse võrdselt: 43% ET ja 38% RU lugejatest peavad seda turvalisust toetavaks ning 42% ET ja 38% RU lugejatest peavad seda soovitusi andvaks.

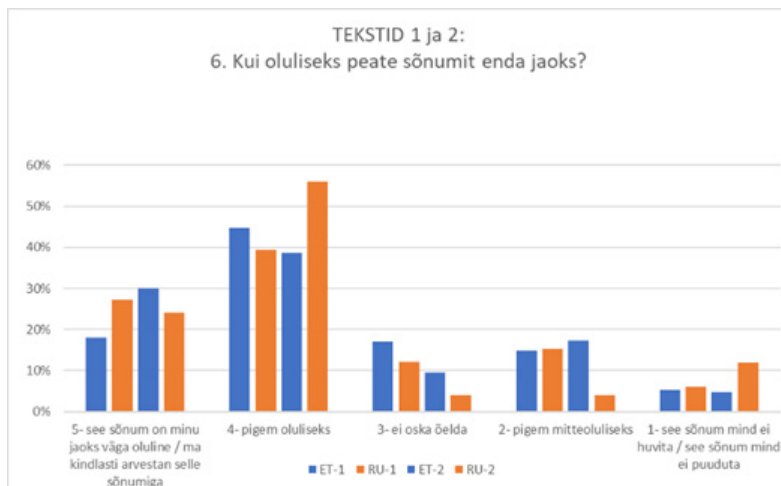
Joonis 20. Sõnumi eesmärk

Tekst 1 sõnumi mõju mõlema keelegrupi lugejate käitumisele on suhteliselt sarnane (vt joonis 21): pigem tegutseb 33% ET ja 27% RU ning tegutseb kindlasti 19% ET ja 30% RU. Sama teksti puhul ei oska öelda 26% ET ja 33% RU. Teksti 2 puhul on nähtav erinevus vastuse valikus „tugutsen kindlasti” (30% ET ja 58% RU), kus RU respondentidele tundub teksti 2 sõnum veenvam. Sama teksti vastuse valikus „pigem tugutsen” on 32% ET ja 18% RU ning ei oska öelda 15% ET ja 3% RU.

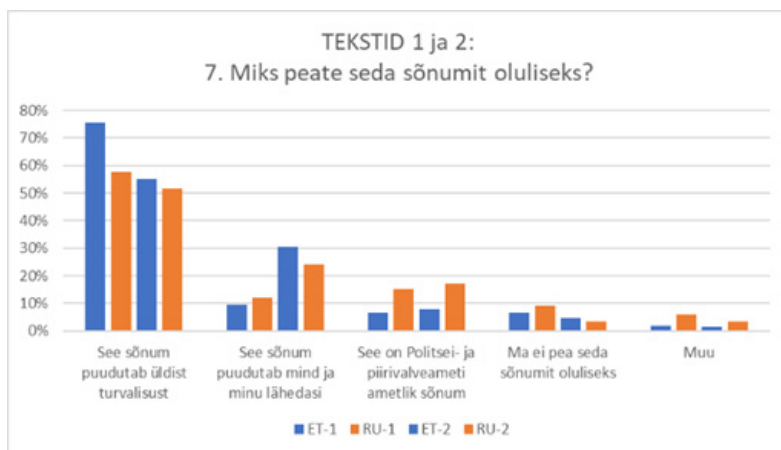
Joonis 21. Sõnumi mõju käitumisele

Teksti 1 olulisust tunnistavad mõlema keelegrupi respondendid võrdset (vt joonis 22): pigem oluliseks peab seda sõnumit 45% ET ja 39% RU ning väga oluliseks peab seda 18% ET ja 27% RU. Teksti sõnumit peab pigem mitteoluliseks 15% ET ja 15% RU. Teksti 2 sõnumit on väga oluliseks pidanud 30% ET ja 24% RU ning pigem oluliseks 39% ET ja 56% RU. Pigem mitteoluliseks peab teksti 2 sõnumit 17% ET ja vaid 4% RU.

Joonis 22. Sõnumi olulisus

Mõlema teksti olulisuse põhjendusena (vt joonis 23) valis enamik nii ET kui ka RU lugejatest, et teksti sõnum puudutab üldist turvalisust: tekst 1 puhul 76% ET ja 58% RU ning tekst 2 puhul 55% ET ja 52% RU. Keelekogukonniti on sarnane sõnumi olulisuse tajumine, aga erinevusi on eri tekstide vahel. Tekst 2 puudutab lugejaid ja nende lähedasi rohkem (31% ET ja 24% RU) kui tekst 1 (10% ET ja 12% RU). PPA ametlikku sõnumit peavad oluliseks teksti 1 puhul 7% ET ja 15% RU ning teksti 2 puhul 8% ET ja 17% RU, millest võib järeldada, et RU respondentidele on riigiameti sõnum olulisem kui ET respondentidele.

Joonis 23. Sõnumi olulisuse põhjus

Tulemused näitavad, et esimese teksti lugemine oli RU respondentidele raskem võrreldes ET respondentidega, samas kui teise teksti lugemine oli RU vastanutele lihtsam kui ET vastanutele. Seda võib seostada tekstide keerukuse ja stiilitaseme erinevustega (vt peatükk „Uuringus kasutatud teavitustekstide lingvistiline analüüs”). Arusaadavuse kategoorias olid tulemused üldiselt sarnased, välja arvatud esimese teksti puhul, kus ET osalejad said tekstist väga hästi aru rohkem kui RU osalejad. Arusaadavuse tulemused kajastavad tekstide loetavuse tulemusi: kui tekst oli lihtsalt loetav, oli sõnum paremini arusaadav.

Tekstide iseloomustamisel näitasid vastajad peamiselt üksmeelt, välja arvatud mõned vastuse valikud, kus oli erinevusi keelegruppide vahel. Mõlema keelegrupi respondentid tajusid teksti 1 soovituslikuna, samas kui teksti 2 peeti hoiatavaks. Erinevused tulenesid

valikutest „sõbralik, heasoovlik” ja „juhendav, õpetav”, kus RU vastanud reageerisid teistmoodi kui ET osalejad.

Mõlema keelegrupi respondentide arusaam tekstide eesmärkidest oli üldiselt ühtne: nii tekst 1 kui ka tekst 2 tajuti turvalisust toetavana ja soovitusi andvana.

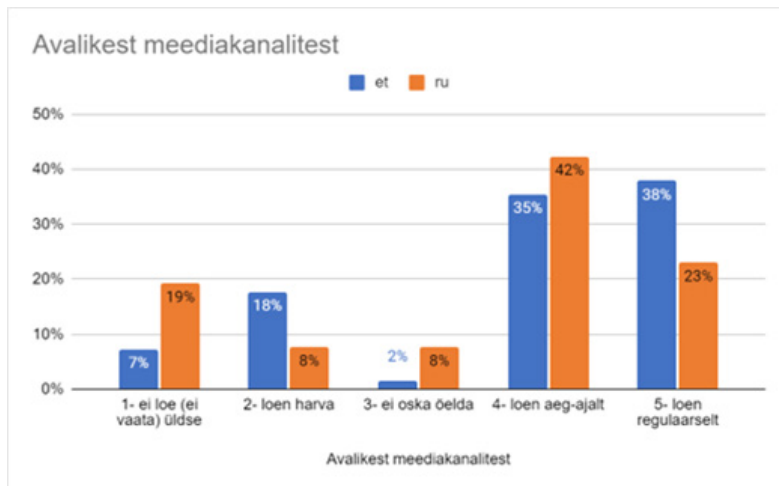
Teksti mõju käitumisele näitas suhtelist sarnasust mõlema keelegrupi osalejate seas, välja arvatud teksti 2 puhul, kus RU respondendid otsustasid rohkem valiku „tegutsen kindlasti” kasuks. Teksti olulisust tunnustati mõlemas keelegrupis, kuid oli mõningaid erinevusi tekstide vahel. Kokkuvõttes näitavad tulemused, et mõlema teksti tajumise mustrid on üldiselt sarnased kahe keelegrupi vastajate seas ja suuri erinevusi ei ole. Ilmnenud erinevused võivad olla seotud nii eesti kui ka vene tekstide versioonide keelelise keerukusega ja stiili ebaühtlusega.

4.4. UURINGUS OSALENUD RESPONDENTIDE MEEDIATARBIMISE MUSTRID SISETURVALISUSEGA SEOTUD TEAVITUSTEKSTIDE LUGEMISEL

Uuringus vaadeldi ka respondentide eelistusi meediakanalite kasutamisel sisejulgeolekuga seotud teabe saamiseks. Meediatarbimise mustrite uuringu eesmärk oli kindlaks teha, kas uuringus osalejad loevad siseturvalisust puudutavaid tekste tavaelus ja milliste meediakanalite vahendusel saavad nad turvalisusega seotud infot. Valimisse kuulusid järgmised meediakanalid:

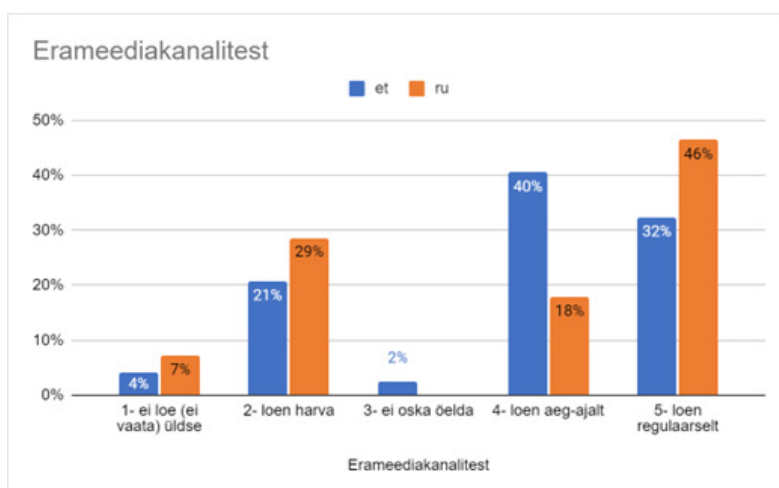
- avalikud meediakanalid (ETV, ERR uudisteportaal, ETV+, ajaleht Pealinn jt);
- erameediakanalid (Delfi, Postimees, Õhtuleht, Kroonika jt);
- sotsiaalmeedia (Facebook, Twitter, YouTube, Instagram, TikTok jt);
- PPA kanalid (koduleht, Facebook, Instagram jt);
- Riigi Teataja portaal;
- muud kanalid.

Jooniselt 24 nähtub, et avalikke meediakanaleid (ETV, ERR uudisteportaal, ETV+, ajaleht Pealinn jt) loetakse tihti ning avalikest meediakanalitest loeb siseturvalisusega seotud uudiseid regulaarselt 38% ET ja 23% RU vastajatest. Aeg-ajalt loeb siseturvalisusega seotud uudiseid 35% ET ja 42% RU vastajatest. Sisulise erinevusena ET ja RU vastajate vahel saab välja tuua, et harva loeb uudiseid 18% ET ja 8% RU vastajatest ning 7% ET ja 19% RU vastajatest ei loe üldse avalikest meediakanalitest siseturvalisusega seotud infot/uudiseid.

Joonis 24. Meediatarbimine avalikest meediakanalitest

Jooniselt 25 nähtub, et erameediakanaleid (Delfi, Postimees, Õhtuleht, Kroonika jt) loetakse tihti ning erameediakanalitest loeb siseturvalisusega seotud uudiseid regulaarselt 32% ET ja 46% RU vastajatest. Aeg-ajalt loeb siseturvalisusega seotud uudiseid 40% ET ja 18% RU vastajatest. Harva loeb uudiseid erameedia vahendusel 21% ET ja 29% RU vastanutest ning 4% ET ja 7% RU respondente ei loe üldse avalikest meediakanalitest siseturvalisusega seotud infot/uudiseid. Ka siinkohal on näha teatavat meediatarbimise mustrit selles, et erameedia tarbimise vastuse „loen harva“ puhul on ET ja RU protsentuaalne jaotus küllaltki võrdne, vastavalt 21% ET ja 29% RU vastanutest. Samas avalike meediakanalite tarbimise kohta olid vastavad näitajad 18% ET ja 8% RU. Võib nentida, et ET vastajad loevad ka harva rohkem avalikest meediakanalitest saadavat siseturvalisusega seonduvat infot kui RU vastajad. Siinkohal on näha ET ja RU kogukonna tarbimismustri erinevust selles, et RU vastajad (46%) on suuremad erameedia tarbijad kui ET vastajad (32%) ning, nagu nähtub jooniselt 24, avalike meediakanalite tarbijaid on rohkem ET vastajate seas (38%), samas kui RU vastajate seas on neid 23%.

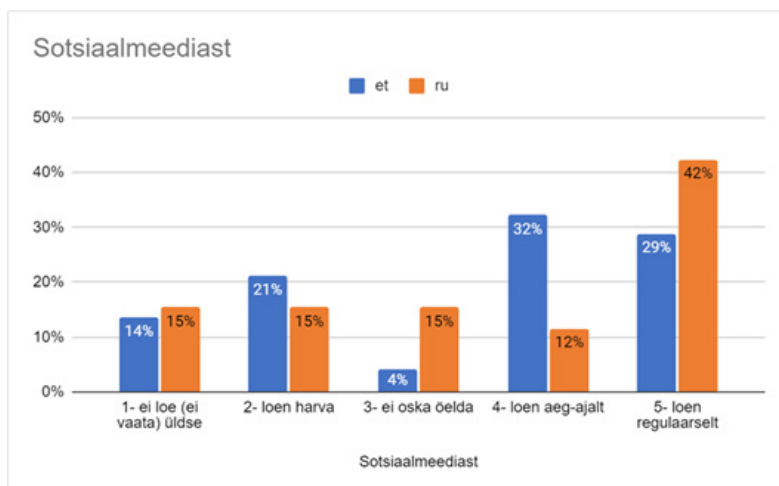

Joonis 25. Meediatarbimine eramediakanalitest

Jooniselt 26 nähtub, et sotsiaalmeediakanaleid (Facebook, Twitter, YouTube, Instagram, TikTok jt) loetakse tihti ning sotsiaalmeediakanalitest loeb siseturvalisusega seotud infot regulaarselt 29% ET ja 42% RU respondente. Aeg-ajalt loeb siseturvalisusega seotud uudiseid 32% ET ja 12% RU vastajatest. Ka siinkohal on märgata meediatarbimise mustrit erinevust: RU

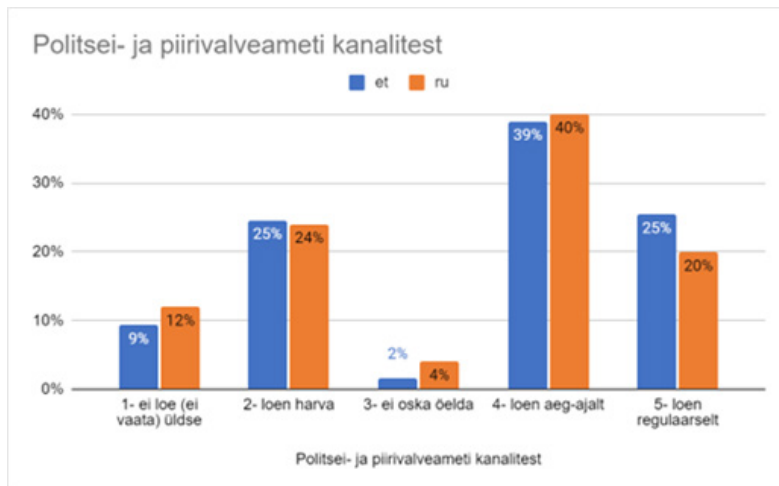
vastajad (42%) loevad/vaatavad sotsiaalmeediast siseturvalisusega seotud infot igapäevaselt oluliselt rohkem kui ET vastajad (29%). Harva loeb infot sotsiaalmeedia vahendusel 21% ET ja 15% RU vastanutest ning 14% ET ja 15% RU vastanutest ei loe/ei vaata üldse sotsiaalmeediakanalitest siseturvalisusega seotud infot/uudiseid. Eeltoodust nähtub, et indikaatorile „loen harva“ reageerisid ET ja RU vastajad ühtemoodi ning suurt protsentuaalset erinevust ei ole. Lisaks sellele selgub, et sotsiaalmeediast ei loe siseturvalisusega uudiseid üldse 14% ET ja 15% RU vastanutest. Siinkohal nähtub, et sotsiaalmeedia kaudu edastatud siseturvalisusega seotud info ei pruugi jõuda lugejani ja sotsiaalmeediakanaleid kasutatakse pigem meelelahutuslikul eesmärgil.

Avalike meediakanalite, erameediakanalite ja sotsiaalmeediakanalite võrdluses nähtub, et sisuliselt ei loe üldse siseturvalisusega seotud uudiseid avalikest meediakanalitest 19% ja sotsiaalmeediakanalitest 15% RU vastajatest, mis eristub selgelt ET vastajatest, kus 14% ET vastajatest ei loe üldse siseturvalisusega seotud uudiseid sotsiaalmeediakanalitest, kuid muude kanalite (avalik meedia, erameedia) tarbimisel on ET vastajate näitajad „ei loe üldse“ puhul väga madalad 7% (vt joonis 24) ja 4% (vt joonis 25). Samas RU vastajate puhul nähtub selgelt, et 19% nendest ei loe/vaata üldse avalikke meediakanaleid.

Joonis 26. Meediatarbimine sotsiaalmeediast

Jooniselt 27 nähtub, et PPA ametlike kanalid (koduleht, Facebook, Instagram jt) loetakse pigem aeg-ajalt võrdselt: 39% ET ja 40% RU vastajatest ning loeb harva 25% ET ja 24% RU vastajatest. Regulaarselt loeb siseturvalisusega seotud infot PPA ametlikest kanalitest 25% ET ja 20% RU vastajatest, seega on näitaja võrreldes avalike meediakanalite, erameediakanalite ja sotsiaalmeediakanalitega kõige madalam. Nimelt loevad siseturvalisusega seotud infot ET vastajad regulaarselt avalikest meediakanalitest 38%, erameediakanalitest 32% ja sotsiaalmeediakanalitest 29% ning RU vastajate näitajad on 38% (avalikud meediakanalid), 46% (erameediakanalid) ja 42% (sotsiaalmeediakanalid). Kokkuvõtvalt võib nentida, et ET vastajate jaoks on regulaarsel igapäevasel lugemisel oluliseks infokanaliks avaliku meedia kanalid (38%) ja RU vastajate jaoks erameediakanalid (46%), mis joonistub selgelt välja ka graafikutes (vt joonis 24, 25 ja 26).

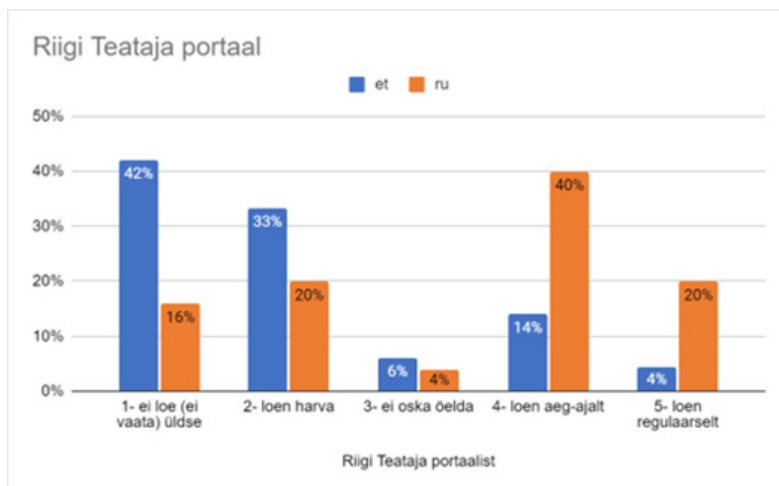

Joonis 27. Meediatarbimine Politsei- ja Piirivalveameti ametlikest kanalitest

Jooniselt 28 nähtub, et 42% ET ja 16% RU vastajatest ei loe (ei vaata) üldse Riigi Teataja portaali. Harva teeb seda 33% ET ja 20% RU vastajatest. Suurim meedia tarbimismustri erinevus on indi-kaatorile „loen aeg-ajalt“. Nimelt on 14% ET ja 40% RU vastajatest märkinud, et teevad seda aeg-ajalt ning arvestades, et Riigi Teataja kui portaali profiili üldfookus on õigusaktide ja kohtula-
hendite avalikustamine. Erisusena joonistub välja RU vastajate protsent, mis eristub tuntuvalt ET respondentide protsendist. Regulaarselt loeb Riigi Teatajat 20% RU ja 4% ET vastajatest. Siinkohal võib tingimuslikult märkida, et kuna enamik uuringus osalejaid olid kõrgharidusega naised, võib Riigi Teataja portaali olla nende igapäevane töövahend, mistõttu on märgitud meediatarbimise küsimustikku ka „loen regulaarselt“ ja „loen aeg-ajalt“ vastused tööülesannetest tulenevalt.

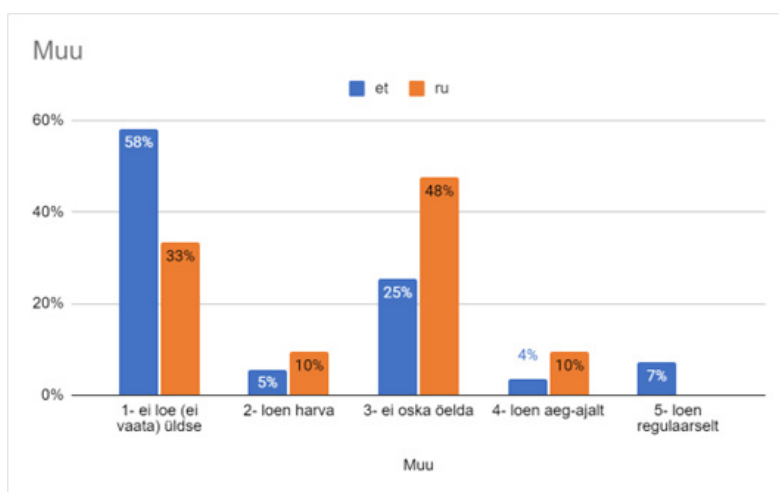
Üldiste hinnangutena on vastajad meedia tarbimisel põhjendanud oma valikuid järgmiselt:

- ET vastanute peamised infokanalid on Delfi, Eesti Päevaleht, ETV ja Facebook;
- RU vastanutel on Delfi.ru, Postimees, ETV+ ja Facebook;
- üksikud vastajad on vaadanud aeg-ajalt PPA ametlike kanaleid;
- spetsiaalselt turvalisusega seotud infot (nt politsei infoteateid) paljud vastajad ei otsi, aga kui jäävad silma, siis loevad;
- muid infokanaleid ei ole vaja kasutada, kuna uuringus nimetatud on piisavad.

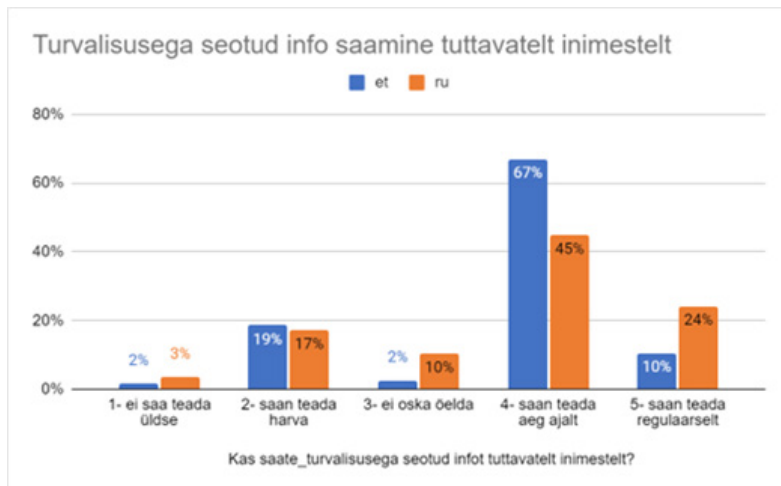
Joonis 28. Meediatarbimine Riigi Teataja portaalist

Jooniselt 29 nähtub, et 58% ET ja 33% RU vastajatest ei kasuta info saamiseks muid kanaleid. Lisaks sellele on suur hulk vastajaid (25% ET ja 48% RU vastajaid), kes ei oska öelda, kas nad kasutavad muid infokanaleid või mitte. Eelnimetatu on võrreldes teiste meediakanalite tarbimisega oluliselt suurem näitaja. Avaliku meedia tarbimise puhul oli näitaja 2% ET ja 8% RU vastajate hulgas, erameediakanalite puhul oli näitaja 3% ET ja 0% RU vastanutest, sotsiaalmeedia puhul 4% ET ja 15% RU vastanutest, PPA ametlike kanalite puhul 2% ET ja 4% RU vastanutest, Riigi Teataja portaali puhul 6% ET ja 4% RU vastanutest. Samas on 7% ET respondente märkinud, et loevad regulaarselt muid infokanaleid, kuid on enamjaolt jätnud oma vastuse põhjendamata. 10% RU respondente on märkinud, et loevad/vaatavad muid infokanaleid, ning mõnel korral on välja toodud, et vaatavad Venemaa telekanaleid ja kuulavad ka venekeelset raadiot – Radio 4.

Joonis 29. Meediatarbimine muudest kanalitest

Jooniselt 30 nähtub, et ainult 10% ET vastanutest saavad regulaarselt turvalisusega seotud infot tuttavatelt ja lähedastelt, samas saab 24% RU vastajatest tuttavatelt regulaarselt infot. Siinkohal ei paista kogukondade lõikes väga suuri erinevusi, kuid arvestades kahe kogukonna kommunikatiivset eripära võib oletada, et ilmselt võib venekeelses kogukonnas info liikuda tuttavatelt ja lähedastel kiiremini kui eestikeelses kogukonnas. Samas on näha suuri erinevusi vastuse valiku „aeg-ajalt“ puhul: aeg-ajalt saab infot seoses turvalisusega tuttavatelt 67% ET ja 45% RU vastanutest ning harva 19% ET ja 17% RU vastanutest. Mõlemas kogukonnas on võrdset (2% ET ja 3% RU) vastajaid, kes „ei saa üldse teada“ oma tuttavatelt turvalisusega seotud infot.

Joonis 30. Turvalisusega seotud info saamine tuttavatelt inimestelt

Kokkuvõte

Uuringu eesmärk oli süvendatult analüüsida eri keeltes edastatud sõnumite vastuvõtmist ning mõistmise ja tõlgendamise erinevusi eesti- ja venekeelse sihtgrupi vahel. Uuringu tulemused näitavad, et eesti politsei meedias levitatud eesti- ja venekeelseid teavitustekste tajuvad sihtkogukonnad erinevalt. Eksperimendi jaoks valitud PPA kahe teavitusteksti analüüs näitas, et tekstid ei ole otseselt korraldused ega palved, ei ole ähvardava iseloomuga, vaid pigem suunavad lugejaid valvsusele ja tähelepanelikkusele. Seega puudub kohustav funktsioon ning tekstid on pigem õpetliku ja suunava iseloomuga, nende eesmärk on parandada eluolu ja vältida probleeme.

Eksperimendi jaoks valitud kahe erineva sisuga teavitusteksti tajumise analüüsiks loodi eri kategooriad. Esiteks uuriti teksti loetavust, mis hõlmas teksti keelelist selgust ja arusaadavust. Teiseks analüüsiti teksti iseloomu, mis käsitles teksti tooni ja stiili, kasutatud verbi-konstruktsioone ning sõnumi esitamise viisi. Kolmandaks uuriti teksti sisu arusaadavust, mis hõlmas teksti sisulise teabe selgust ja mõistetavust. Neljandaks analüüsiti teksti sõnumi eesmärgi mõistmist, et saada teavet selle kohta, kui hästi said lugejad aru sõnumi eesmärgist ja peamistest seisukohtadest. Viiendaks uuriti teksti sõnumi mõju lugeja käitumisele, et selgitada välja, kas tekst suutis motiveerida lugejat tegutsema vastavalt sõnumis esitatud juhiste või soovitudele. Lõpuks uuriti teksti sõnumi olulisust lugeja jaoks, et hinnata, kui oluline ja mõjukas sõnum oli lugeja vaatenurgast. Kategooriate analüüs andis ülevaate tekstide vastuvõtmist eri keelekogukondade seas ning tuvastas võimalikud probleemid ja tugevused politsei sõnumite mõistetavuses ja mõjususes.

Esimeses kategoorias ehk teavitusteksti 1 loetavuse osas leiti, et eestikeelse teksti puhul pidas 47% vastanutest seda üsna lihtsaks lugeda, samas kui venekeelse teksti puhul arvas seda 33% vastanutest. Mõlemas keeles pidas 27% lugejatest teksti lihtsalt loetavaks, kuid 30% venekeelse teksti lugejatest leidis, et seda oli üsna raske lugeda, võrreldes 17% eestikeelse teksti lugejatega. Küsiti ka teksti iseloomu kohta ja leiti, et mõlemas keeles valiti teksti iseloomustamiseks peamiselt sõbralikke variante, nagu „soovituslik” ja „juhendav/õpetav”. Kokkuvõttes tajuti teksti kui sõbralikku ja soovituslikku. Kuigi venekeelse teksti loetavus oli veidi halvem, said mõlemad keelegrupid teksti sõnumist hästi aru. Enamik vastajaid leidis, et teksti eesmärk on toetada nende turvalisust ning suunata nende tegevust soovituslikul ja juhendaval viisil. Samuti leiti, et teksti sõnum on oluline nii eestikeelsete kui ka venekeelsete lugejate jaoks. Käitumist puudutavas küsimuses oli vastustes palju varieeruvust, kuid mõned vastajad leidsid, et nad pigem tegutseksid vastavalt sõnumi üleskutsele. Kokkuvõttes võib öelda, et venekeelse teksti mõistetavus oli veidi väiksem, kuid üldiselt said mõlemad keelegrupid tekstist hästi aru ja tajusid sõnumit enda jaoks olulisena.

Teavitusteksti 2 tajumise analüüs näitas, et mõlemast keelegrupist vastajad pidasid teksti üldiselt loetavaks. Kuigi venekeelse teksti loetavus oli veidi suurem, oli loetavuse tase mõlemas keelegrupis sarnane. Enamik vastajaid tajus teksti sõnumit hoiatavana, kuid olid ka erinevused teksti tajumisel, seda peeti juhendavaks-õpetavaks või soovituslikuks. Sõnumi eesmärgina nähti peamiselt turvalisuse toetamist ja juhiseid käitumise muutmiseks. Respondendid olid valmis oma käitumist muutma, kuid venekeelsed vastajad näitasid suuremat valmisolekut

kui eestikeelsed vastajad. Teavitusteksti olulisuse puhul nähti selle tähtsust ühiskonnale, küberohtude teadvustamist ja konkreetsete juhiste vajadust. Siiski oli ka vastajaid, kes ei pidanud teksti oluliseks või ei tundnud end sellest puudutatuna. Olulisteks aspektideks teksti tajumisel olid üldine turvalisus ja isiklik huvi sõnumi vastu.

Uuringu käigus tehti võrdlev analüüs kahe teavitusteksti tajumise kohta keelegruppide kaupa. Esimese teksti lugemise raskusaste erines kahes keelegrupis märkimisväärselt. Venekeelse teksti lugemine oli üsna raske, mida kinnitas 30% vastanutest, samas kui eestikeelse teksti lugemine oli üsna lihtne, mida tunnistas 47% vastanutest. Teise teksti puhul leidis enamik venekeelseid lugejaid, et teksti lugemine oli üsna lihtne (52% vastanutest), samas kui eestikeelsete lugejate seas valis sama vastuse ainult 38% vastanutest. Tulemused näitasid ka vastuolusid. Näiteks esimese teksti puhul leidis 27% eestikeelse teksti lugejatest, et seda oli lihtne lugeda, samas kui teise teksti puhul oli see arv 36%. Kui aga vaadelda vastust „üsna lihtne lugeda”, siis oli tulemus vastupidine: esimese teksti puhul 47% eestikeelse teksti lugejatest leidis, et seda oli üsna lihtne lugeda, samas kui teise teksti puhul oli see arv 38%. Venekeelse teksti lugejate puhul olid teksti 2 vastused „lihtne lugeda” ja „üsna lihtne lugeda” kooskõlas (31% ja 52%), vastuolusid ei olnud. Kokkuvõtvalt, esimese teksti venekeelne versioon oli lugemiseks keerulisem kui eestikeelne. Teise teksti venekeelse versiooni lugemine oli aga lihtsam kui eestikeelse lugemine. Need erinevused võivad olla seotud tekstide keerukuse ja stiilitaseme erinevustega. Mõlema teksti arusaadavuse kategoorias olid tulemused üldiselt sarnased, välja arvatud esimese teksti puhul, kus eestikeelse teksti lugejad said tekstist väga hästi aru rohkemal määral kui venekeelse teksti lugejad. Arusaadavuse tulemused peegeldavad tekstide loetavuse tulemusi: kui tekst oli lihtsalt loetav, oli sõnum ka paremini arusaadav. Tekstide iseloomustamisel näitasid vastajad peamiselt üksmeelt, välja arvatud mõned vastuse valikud, kus oli erinevusi keelegruppide vahel. Mõlema keelegrupi respondentid tajusid esimest teksti soovituslikuna, teist teksti peeti aga hoiatavaks. Erinevused ilmnesisid ainult valikutes „sõbralik, heasoovlik” ja „juhendav, õpetav”. Mõlema keelegrupi respondentide arusaam tekstide eesmärgist oli üldiselt ühene: nii esimest kui ka teist teksti tajuti turvalisust toetavana ja soovitusi andvana. Teksti mõju käitumisele näitas suhtelist sarnasust mõlema keelegrupi osalejate seas, välja arvatud teise teksti puhul, kus enamik venekeelse teksti lugejaid pooldas valikut „tegutsen kindlasti”. Teksti olulisust tunnustati mõlemas keelegrupis, kuid oli mõningaid erinevusi tekstide vahel. Kokkuvõttes näitavad tulemused, et mõlema teksti tajumise mustrid on üldiselt sarnased kahe keelegrupi vastajate seas ja suuri erinevusi ei leidu. Ilmnenud erinevused võivad olla seotud nii eesti kui ka vene tekstide keelise keerukuse ja stiili ebaühtlusega.

Uuringu tulemuste põhjal võib järeldada, et meediatarbimise mustrid erinevad kahe keelegrupi esindajate vahel sõltuvalt kasutatavatest meediakanalitest. Avalikke meediakanaleid loetakse sagedamini ja siseturvalisusega seotud uudiseid jälgib regulaarselt suurem osa ET vastajatest võrreldes RU vastajatega. Venekeelsete vastajate seas on erameediakanalite tarbimine suurem kui eestikeelsete vastajate seas. Sotsiaalmeediakanalitest saadavat siseturvalisusega seotud infot loevad venekeelsed vastajad märkimisväärselt rohkem kui eestikeelsed vastajad. Samas kasutatakse sotsiaalmeediat peamiselt meelelahutuslikel eesmärkidel ja osa vastajaid ei loe üldse sotsiaalmeedia kaudu levivat siseturvalisusega seotud infot. Uuringu tulemustest selgus ka, et PPA ametlike kanalite tarbimine oli mõlemas keelerühmas ühtlane, neid loeti pigem aeg-ajalt või harva. PPA ametlikest kanalitest loeb siseturvalisusega seotud infot regulaarselt 25% ET ja 20% RU vastanutest. Selgelt ilmneb, et ET vastanud eelistavad regulaarsel lugemisel avalikke meediakanaleid (38%), samas kui RU vastajad eelistavad erameediakanaleid (46%). 42% ET ja 16% RU vastanutest ei loe üldse Riigi Teataja portaali. Suurim erinevus meedia tarbimismustris ilmneb „loen aeg-ajalt” näitaja puhul, kus 14% ET

ja 40% RU vastanutest loevad Riigi Teatajat aeg-ajalt. Lisaks sellele näitavad uuringu tulemused, et suurem osa vastajaid ei kasuta muid kanaleid info saamiseks. Vastajad töid välja ka peamised infokanalid, mida nad regulaarselt jälgivad. ET vastajate jaoks olid olulised infokanalid Delfi, Eesti Päevaleht, ETV ja Facebook, samas kui RU vastajate jaoks olid olulised Delfi.ru, Postimees, ETV+ ja Facebook. Venekeelses kogukonnas saavad vastajad rohkem regulaarselt infot tuttavatelt (24%) võrreldes eestikeelse kogukonnaga (10%), kuid aeg-ajalt saavad infot tuttavatelt mõlemas kogukonnas sarnane protsent vastajatest.

Vaatamata asjaolule, et uuringus kasutatud mittetöenäosusliku valimi moodustamise meetod ei luba kummagi keelekogukonna poolt PPA teavitussõnumite tajumise kohta rangeid järeldusi teha, aitasid tulemused tuvastada aspekte, mis takistavad algse politseisõnumi adekvaatset mõistmist uuringu osalejate seas, ning pööravad tähelepanu paremale kommunikatsioonile politsei ja Eestis elavate eri keelekogukondade vahel. Uuringu tulemused on olulised teadmiste saamiseks selle kohta, kuidas paremini kohandada ja kujundada ühiskonna teavituskampaaniaid, et tagada sõnumite ühtemoodi mõistetavus kõikides keelekogukondades. Selline arusaamine on oluline ühtse ühiskonna toimimiseks ja kriisidele efektiivsemaks reageerimiseks.

Ettepanekud siseturvalisust puudutavate teavitustekstide koostamise ja levitamise kohta

Uuringu tulemuste põhjal tehakse PPA kommunikatsioonipoliitika parendamiseks järgmised ettepanekud:

- 1. Keeleline selgus ja arusaadavus.** Selleks et teave jõuaks võimalikult suure hulga inimesteni, peavad tekstid olema lihtsasti loetavad ja arusaadavad nii eestikeelse kui ka venekeelse elanikkonna jaoks. Eksperimendi käigus kasutatud siseturvalisust puudutavate eestikeelsete tekstide struktuur ei näidanud kommunikatsiooni takistavaid omadusi, mis võiksid tekitada mitmetähenduslikkust. Kuid venekeelsete teavitustekstide koostamisel soovitatakse pöörata tähelepanu adekvaatsele sõnakasutusele ja kirjutamistiilile, kasutada selget ja arusaadavat keelt ning vältida keerulist bürookraatlikku sõnavara. Ebakorrekse stiiliga kirjutatud venekeelsed teavitustekstid võivad lugejas tekitada mitmetähenduslikkust ja sellega kaasnevat umbusaldust, mis vähendab teksti pragmaatilisi omadusi, sealhulgas selle väärtust. Tuleb vältida liigset keerukust ning kasutada korrektset, sidusat ja ühtset kirjutamisviisi, et suurendada tekstide olulisi pragmaatilisi omadusi, nagu loetavus, informatiivsus, uuenduslikkus ja väärtus.
- 2. Tõlke kvaliteet.** Kui tekstid on tõlgitud vene keelde, tuleb tagada kvaliteetne tõlge ja keeleline adekvaatsus. Halb tõlge võib mõjutada teksti mõistmist ja tekitada segadust või valesti tõlgendatud sõnumeid. Kvaliteetse tõlke tagamiseks tuleb kaasata professionaalseid tõlkijaid või keeleeksperte.
- 3. Sõnumi esitamise viis.** Tuleb kaaluda erinevaid viise, kuidas politseisõnumeid edastada, et need oleksid sihtkogukondade jaoks atraktiivsemad ja kergemini vastuvõetavad. Näiteks võib kasutada visuaalseid elemente, infograafikat või videoid, et muuta sõnumid köitvamaks ja hõlpsamini mõistetavaks.
- 4. Kultuurilised erinevused.** Tuleks arvestada kultuurilisi erinevusi eesti- ja venekeelsete sihtgruppide vahel ning sellest lähtuvalt kohandada sõnumeid. Eri keelekogukondadel võivad olla erinevad tajumustrid ja eelistused, seega tuleb olla teadlik nendest erinevustest ja vastavalt kohandada kommunikatsiooni.

5. **Kakskeelne kommunikatsioon.** Oluline on tagada, et mõlemas keeles avaldatud sõnumid oleksid sisuliselt samad, et vältida segadust ja erinevaid tõlgendusi. Sõnumi olulised punktid peavad olema mõlemas keeles selgelt esitatud, et tagada ühtne arusaamine.
6. **Sihtgrupipõhine lähenemine teavitustekstide levitamiseks mõeldud meediakanalite valikul.** Arvestades, et avalikud meediakanalid on eelistatumad eestikeelsete respondentide hulgas ja erameediakanalid on populaarsemad venekeelsete respondentide seas, võib kohandada info sisu ja levikanalid vastavalt sihtgrupi eelistustele. Võib kaaluda mitmekanalilist lähenemist. Näiteks on eestikeelsete respondentide jaoks olulised infokanalid Delfi, Eesti Päevaleht, ETV ja Facebook, samas kui venekeelsed respondentid eelistavad Delfi.ru, Postimeest, ETV+ ja Facebooki. Kui soovitakse suurendada teadlikkust või levitada siseturvalisusega seotud teavet, võib olla efektiivne kasutada mitut kanalit paralleelselt. Tähelepanu tuleb pöörata ka suhtlusvõrgustike kaudu levivale sisule. Sotsiaalmeediat saab kasutada efektiivseks kanaliks siseturvalisusega seotud teabe levitamisel, eriti venekeelse sihtgrupi seas. Kuna sotsiaalmeediakanaleid kasutatakse peamiselt meelelahutuslikel eesmärkidel, tuleb pidada meeles, et osa vastajaid ei loe üldse sotsiaalmeedia kaudu levivat siseturvalisusega seotud infot. Seega on oluline luua selge ja usaldusväärne sisu, mis suudab läbi murda meelelahutusliku sisu filtrist ja pakkuda vajalikku siseturvalisusega seotud teavet. Riigi Teataja portaali kasutuselevõtu ja teadlikkuse suurendamise osas võib võtta meetmeid, et jõuda suurema hulga vastajateni mõlemas keelerühmas. Eestikeelsete vastajate seas on Riigi Teataja portaali kasutamine madal, seega võiks kaaluda selle siseturvalisusega seotud teabe levitamist alternatiivsete kanalite kaudu või teadlikkuse suurendamist portaali eeliste osas.
7. **Tagasiside ja kaasamine.** PPA võiks luua tagasisidesüsteemi (kasvõi PPA kodulehel ettepanekute ja tagasiside lahtri kaudu) ning koguda seda eri keelekogukondadelt, et analüüsida sõnumite vastuvõttu ja mõistmist ning vajaduse korral parandada kommunikatsioonipraktikaid.

Kasutatud kirjandus

- Denscombe, M., 2010. *The Good Research Guide: For small-scale social research*. Maidenhead: McGraw-Hill Education; Open University Press.
- Denzin, N., & Lincoln, Y., 1994. *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications Inc.
- Ennetustöö kontseptsioon, 2018. Tallinn: Politsei- ja Piirivalveamet. <https://www.politsei.ee/files/Ennetus/politsei-ja-piirivalveameti-ennetust-kontseptsioon-sept-2018-.pdf?40da87a884>
- Halliday, M.A.K., Matthiessen, C.M.I.M., 2004. *An introduction to Functional Grammar*, 3rd edition, London: Routledge.
- Kamenskaya, O.L. 1990 = Каменская, О.Л. Текст и коммуникация [Tekst ja kommunikatsioon], Москва: Высшая школа.
- Kasik, R., 2002. Lingvistiline tekstianalüüs. *Tartu Ülikooli üldkeeleteaduse õppetooli toimetised: Teoreetiline keeleteadus Eestis*, 4, 74–88.
- Kasik, R., 2007. Võimu keel: Asutus suhtleb kodanikuga. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat*, 3, 167–176.
- Kolshanski, G.V. 2007 = Колшанский, Г.В. Коммуникативная функция и структура языка [Keele kommunikatiivne funkstioon ja struktuur], Москва: Издательство ЛКИ.
- Komissarov, 1990 = Комиссаров, В.Н. Теория перевода: Лингвистические аспекты [Tõlke teooria: Lingvistilised aspektid], Москва: Высшая школа.
- Kumar, R., 2011. *Research methodology*, 3rd edition. London: SAGE.
- Pajusalu, R., Tragel, I., Veismann, A., Vija, M., 2004. *Tuumsõnade semantikat ja pragmaatikat*. Tartu Ülikooli üldkeeleteaduse õppetooli toimetised, 5, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Siseturvalisuse arengukava 2020–2030. Siseministeerium. <https://www.siseministeerium.ee/stak2030>.
- Tiit, E.-M., Makarova, M., 2020. Eestlased koroonakriisis: Eesti elanike kohanemine koroonakriisist tingitud piirangutega ja hoiakute muutumine kriisiperioodil. *Akadeemia*, 9 (38), Tartu, 1539–1567.
- Vainik, E., 2012. Eesti keele sõnavara afektikalduvus ja mis sellega peale hakata. *Keel ja Kirjandus*, 8–9, 644–657.
- Vanaisak, Ü., 2018. *Politsei käsiraamat*, Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

LISA 1. Küsitlusankeet (eesti keeles)

Hea Eesti Vabariigi elanik! Kutsume Teid vastama Sisekaitseakadeemia korraldatud küsitlusele, mille eesmärk on uurida Eesti Politsei- ja Piirivalveameti sõnumite tajumist ja arusaamist. Küsitlusele vastamine võtab umbes 15 minutit ja on anonüümne. Kui Te soovite osaleda loosis, kus vastajate vahel loosime välja 30 "Apollo" raamatupoe kinkekaarti väärtusega 10 eur, siis kirjutage oma emaili aadress küsitluse lõppu. Ootame vastuseid 28. veebruariks 2023. Väga loodame, et saate anda oma panuse! Sisekaitseakadeemia

Osa A: Üldised küsimused

Selles plokis on küsimused vastaja kohta.

A1. Sugu:

mees

naine

ei soovi avaldada

A2. Vanus:

18 - 24

25 - 44

45 - 64

65 - 74

75+

A3. Haridustase:

põhiharidus

keskharidus

kutseharidus

kõrgharidus

muu

Osa B: I OSA. Lugege palun alljärgnev tekst ja vastake ankeedi küsimustele.

Teade 1

Anna politseile teada kohtadest, kus oled märganud kihutavaid juhte 05. september 2022 Politsei- ja piirivalveamet ootab veebilehel www.liiklustalgud.ee tähelepanekuid kohtadest, kus autojuhid pidevalt kiirust ületavad. Selle info alusel teeb politsei 22. septembril kiirustalgute raames liiklusjärelvalvet. Politsei kolonelleitnant Sirle Loigo kutsub kõiki inimesi oma tähelepanekutest kaardirakenduses teada andma, sest turvaline liiklus vajab igäihe panust. „Talgud keskenduvad kiiruseületamisele, sest see on liikluses kõige põletavam probleem. Traagiliste tagajärgede ennetamiseks on piirkiiruse järgimine äärmiselt oluline. Seda eriti praegusel ajal, kui liikluses on rohkem autojuhte ja kooliteed alustanud lapsi,“ rõhutas Loigo. Talgute eesmärk on kogukonda kaasates palju koos ära teha, panna inimesi mõtlema oma kodukoha turvalisusele ning mõistma kiiruse ületamise ohtlikkust. „Talgud pakuvad igäihele võimaluse panustada liiklusturvalisusesse, andes teada kohtadest, kus piirkiirusest kinnipidamine on probleemiks. Just liiga suur kiirus on raskete vigastustega või surmaga lõppenud liiklusõnnetuste peamine põhjus. Kiirustalgutega suuname juhid mõtlema, kas mõni sekund ajavõitu on ikka väärt enda ja teiste elu ohtu seadmist,“ lisas politseinik. Tähelepanekuid kaardirakendusse oodatakse kuni reede, 9. septembrini. Liiklustalgud toimuvad sel aastal kuuendat korda.

Annika Maksimov PPA pressiesindaja 5655771

B1. 1. Kas seda teksti oli lihtne või raske lugeda?

- 1- oli väga raske lugeda
- 2- oli üsna raske
- 3- ei oska öelda
- 4- oli üsna lihtne lugeda
- 5- oli lihtne lugeda

B2. 2. Kuidas iseloomustate teksti sõnumit? Palun põhjendage.

- Hoiatav
- Ähvardav
- Käskiv
- Neutraalne
- Sõbralik, heasoovlik
- Soovituslik
- Juhendav, õpetav
- Muu

B3. Palun põhjandage:

B4. 3. Kas saite teksti sõnumi sisust aru? (valige skaalal 1-5)

- 1- üldse ei saanud aru
- 2 - sain osaliselt aru
- 3 - ei oska öelda
- 4 - pigem sain aru
- 5 – sain väga hästi aru

B5. 4. Selle sõnumi eesmärk oli:

- 1- toetada minu turvalisust
- 2 - anda soovitusi, kuidas toimida
- 3 - muuta minu käitumist
- 4 - hirmutada võimalike tagajärgedega
- 5 – muu

B6. Palun põhjandage:

B7. 5. Kas tegutsete pärast sõnumi lugemist?

- 1 - ei kavatse tegutseda
- 2 - pigem ei tegutse
- 3 - ei oska öelda
- 4 - pigem tegutsen
- 5 – tegutsen kindlasti

B8. Palun põhjandage:

B9. 6. Kui oluliseks peate seda sõnumit enda jaoks?

- 1 - see sõnum mind ei huvita / see sõnum mind ei puuduta
- 2 - pigem mitteoluliseks
- 3 - ei oska öelda
- 4 - pigem oluliseks
- 5 – see sõnum on minu jaoks väga oluline / ma kindlasti arvestan selle sõnumiga

B10. Palun põhjandage:**B11. 7. Miks peate seda sõnumit oluliseks?**See on Politsei- ja piirivalveameti ametlik sõnum See sõnum puudutab üldist turvalisust See sõnum puudutab mind ja minu lähedasi Ma ei pea seda sõnumit oluliseks Muu **B12. Palun põhjandage:****Osa C: II OSA. Lugege palun alljärgnev tekst ja vastake ankeedi küsimustele.**

Teade 2 Politsei: müstilise raha kadumise hoiab ära hea küberhügieen 07. aprill 2022

Viimasel ajal on saagenud juhtumid, kus inimeste krüptorahakotist kaovad suured summad. Lähemalt uurides selgub, et nende seadmed nagu arvuti või mobiiltelefon on nakatunud pahavaraga. Hiljuti laekus politseile avaldus, et krüptorahakotist on omaniku teadmata kantud edasi 60 000 eurot. "Rahakoti omanik enda teada kellelegi oma parooli või muid andmeid jaganud ei ole. Sääraseid juhtumeid on veel, kahjud on varieerunud paarisajast kuni paarikümne tuhande euroni," kirjeldas Põhja prefektuuri küber- ja majanduskuritegude talituse juht Hannes Kelt. Krüptorahasse investeerimine ei ole tänapäeval midagi uut ning ka kelmid on avastanud kiire võimaluse tulu teenimiseks kergeusklike inimeste pealt. „Eelmainitud pealtnäha müstilised vargused on võimalikud siis, kui arvuti on nakatunud pahavaraga. Selleks ei pea rahaomanik isegi kuhugi oma andmeid sisestama, piisab vaid kahtlasele lingile vajutamisest. Taolisi linke edastatakse näiteks nii sotsiaalmeedias, e-kirja teel, SMS-i kui ka reklaamide kaudu, kuid tegelikult ei saada neid konkreetne inimene, vaid pahavaraga nakatunud seade,“ lisas Kelt. Pahavaraga nakatumise vältimiseks on paar lihtsalt sammu, mida tasub meele pidada. „Levinumad pahavaraga nakatanud linkidega kaasnevad üleskutsed on näiteks: „Kas siin videol oled sina?“ aga ka „Vaata, mis ma leidsin,“ mille juurde on lisatud aktiivne link. Enne kuhugi vajutamist soovitame saatjalt küsida, kas ta saatis selle lingi teadlikult ning millega võib olla tegu. Kriitiline tasub olla ka tundmatute failide avamisel ja ka alla laadimisel,“ selgitab politseinik. Küberkuriteod on viimastel aastatel selges tõusutrendis ning nende vastu aitab ainult hea küberhügieen. Annika Maksimov PPA pressiesindaja 5655771

C1. 1. Kas seda teksti oli lihtne või raske lugeda?1- oli väga raske lugeda 2- oli üsna raske 3- ei oska öelda 4- oli üsna lihtne lugeda 5- oli lihtne lugeda

C2. 2. Kuidas iseloomustate teksti sõnumit? Palun põhjendage.

- Hoiatav
- Ähvardav
- Käskiv
- Neutraalne
- Sõbralik, heasoovlik
- Soovituslik
- Juhendav, õpetav
- Muu

C3. Palun põhjandage:

C4. 3. Kas saite teksti sõnumi sisust aru? (valige skaalal 1-5)

- 1- üldse ei saanud aru
- 2 - sain osaliselt aru
- 3 - ei oska öelda
- 4 - pigem sain aru
- 5 – sain väga hästi aru

C5. 4. Selle sõnumi eesmärk oli:

- 1- toetada minu turvalisust
- 2 - anda soovitusi, kuidas toimida
- 3 - muuta minu käitumist
- 4 - hirmutada võimalike tagajärgedega
- 5 – muu

C6. Palun põhjandage:

C7. 5. Kas tegutsete pärast sõnumi lugemist?

- 1 - ei kavatse tegutseda
- 2 - pigem ei tegutse
- 3 - ei oska öelda
- 4 - pigem tegutsen
- 5 – tegutsen kindlasti

C8. Palun põhjandage:

C9. 6. Kui oluliseks peate seda sõnumit enda jaoks?

- 1 - see sõnum mind ei huvita / see sõnum mind ei puuduta
- 2 - pigem mitteoluliseks
- 3 - ei oska öelda
- 4 - pigem oluliseks
- 5 – see sõnum on minu jaoks väga oluline / ma kindlasti arvestan selle sõnumiga

C10. Palun põhjandage:

C11. 7. Miks peate seda sõnumit oluliseks?

- See on Politsei- ja piirivalveameti ametlik sõnum
- See sõnum puudutab üldist turvalisust
- See sõnum puudutab mind ja minu lähedasi
- Ma ei pea seda sõnumit oluliseks
- Muu

C12. Palun põhjandage:

Osa D: Küsimused infokanalite kohta

D1. 8. Kas loete selliseid tekste tavaelus?

1 - ei loe üldse

2 - loen harva

3 - ei oska öelda

4 - loen aeg-ajalt

5 - loen regulaarselt

D2. Milliste kanalite vahendusel saate turvalisusega seotud infot?

	1 - ei loe (ei vaata) üldse	2 - loen harva	3 - ei oska öelda	4 - loen aeg- ajalt	5 - loen regulaarselt
Muu (täpsustage, milline)	☐	☐	☐	☐	☐
Riigiteataja portaal	☐	☐	☐	☐	☐
Politsei- ja piirivalveameti kanalitest (koduleheküljelt, Facebook, Instagram jt)	☐	☐	☐	☐	☐
Sotsiaalmeediast (FB, Twitter, Youtube, Instagram, Tiktok jt)	☐	☐	☐	☐	☐
Erameediakanalitest (Delfi, Kroonika, Postimees jt...)	☐	☐	☐	☐	☐
Avalikud meediakanalitest (ETV, ERR uudisteportaal, ETV+, Pealinn jt)	☐	☐	☐	☐	☐

D3. Palun põhjandage:

D4. Kas saate turvalisusega seotud infot tuttavatelt inimestelt

1 - ei saa teada üldse

2 – saan teada harva

3 - ei oska öelda

4 – saan teada aeg-ajalt

5 – saan teada regulaarselt

D5. NB! Kui soovite osaleda kinkekaardi loosis, palun sisestage oma e-posti aadress:

Aitäh vastamast!

Teie arvamus on meile oluline!

Teie Sisekaitseakadeemia

**Lisainfo: Sisekaitseakadeemia keelekeskus Tel.: 53645445, e-mail:
keelekeskus@sisekaitse.ee**

LISA 2. Küsitlusankeet (vene keeles)

Уважаемый житель Эстонской Республики! Приглашаем Вас принять участие в организованном Академией внутренней безопасности опросе. Целью опроса является изучение восприятия и понимания сообщений Департамента Полиции и Погранохраны Эстонии жителями нашей страны. Исследование проводится анонимно. Заполнение вопросника займет около 15 минут. Среди участников исследования будут разыграны 30 подарочных карточек книжного магазина "Аполло" на сумму 10 евро. Для участия в розыгрыше укажите свой электронный адрес в конце анкеты. Просим Вас заполнить анкету к 28 февраля 2023 года. Ваше мнение для нас важно!

Академия внутренней безопасности

Раздел А: Общая информация

Информация об участнике:

A1. Пол:

Мужчина

Женщина

Не желаю раскрывать информацию

A2. Возраст

18 - 24

25 - 44

45 - 64

65 - 74

75+

A3. Уровень образования:

Начальное

среднее

профессионально-техническое

высшее

другое

Раздел В: 1. Пожалуйста, прочитайте нижеследующее сообщение и ответьте на вопросы

Сообщение 1 Сообщите полиции о местах, где вы заметили гонящих водителей 05 сентября 2022 г.

Департамент полиции и пограничной охраны ждет на веб-странице www.liiklustalgud.ee наблюдения о местах, где водители постоянно превышают скорость. На основании информации полиция 22 сентября в рамках дорожной толоки будет производить надзор за дорожным движением. Подполковник полиции Сирле Лойгу призывает всех людей сообщать о своих наблюдениях в приложении, потому что безопасное дорожное движение нуждается во вкладе каждого. «Толока сосредоточена на превышении скорости, поскольку это является самой острой проблемой в дорожном движении. Для предупреждения трагических последствий крайне важно придерживаться разрешенной скорости. Особенно сейчас, когда на дорогах больше водителей и школьников», – подчеркнула Лойго. Цель толоки – с помощью сообщества многого добиться, заставить людей задуматься о безопасности своего родного края и опасности превышения скорости. «Толока дает каждому возможность внести свой вклад в обеспечение безопасности дорожного движения, сообщив о местах, где превышение разрешенной скорости является проблемой. Именно слишком высокая скорость является основной причиной дорожных происшествий, закончившихся тяжелыми повреждениями или смертью. С помощью дорожных толок мы заставляем водителей задуматься, стоит ли ради нескольких выигранных секунд подвергать опасности свою жизнь и жизнь других людей», – добавила полицейский. Наблюдения ожидаются в приложении до пятницы, 9 сентября. Дорожная толока проходит в этом году в шестой раз. Анника Максимов пресс-секретарь 5655771

В1. Легко или трудно было читать это сообщение?

- 1 - было очень трудно читать
- 2 - было довольно трудно читать
- 3 - затрудняюсь ответить
- 4 - было довольно легко читать
- 5 - было легко читать

В2. Как бы Вы охарактеризовали посыл (интонацию) этого сообщения? Пожалуйста, обоснуйте свой ответ.

- Сообщение-предупреждение
- Сообщение-угроза
- Сообщение-приказ
- Нейтральное сообщение
- Дружелюбное, благожелательное сообщение
- Сообщение-рекомендация
- Сообщение-инструкция
- Другое

В3. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ

**В4. Понятен ли Вам смысл этого сообщения?
(выберите по шкале от 1 до 5)**

1- Совсем не понятен

2- Скорее не понятен

3- Затрудняюсь ответить

4 - Скорее понятен

5 - Абсолютно понятен

В5. Целью этого сообщения было:

1 - забота о моей безопасности

2 - совет, как действовать

3 - изменить мое поведение

4 - утрашить возможными последствиями

5 - другое

В6. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ

В7. Будете ли вы действовать после прочтения сообщения?

1 - Не собираюсь действовать

2 - Скорее не буду действовать

3 - Затрудняюсь ответить

4 - Скорее буду действовать

5 - Обязательно буду действовать

В8. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ

B9. Как вы думаете, насколько важно для Вас это сообщение?

Это сообщение меня не интересует / Это сообщение меня не касается

Скорее не важно

Затрудняюсь ответить

Скорее важно

Это сообщение для меня очень важно / Я обязательно приму это сообщение к сведению

B10. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ

B11. Почему Вы считаете это сообщение для себя важным?

Это официальное сообщение Департамента полиции и погранохраны

Это сообщение касается общей безопасности

Это сообщение касается меня и моих близких

Я не считаю это сообщение важным

Другое

B12. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ

Раздел С: 2. Пожалуйста, прочитайте ниже следующее сообщение и ответьте на вопросы

Сообщение 2 Полиция: хорошая кибергигиена защитит от мистического исчезновения денег 07 апреля 2022 г. В последнее время участились случаи, когда из криптовалютных кошельков пропадают крупные суммы. Выяснилось, что компьютер или мобильный телефон жертвы был заражен вредоносной программой. Недавно полиция получила заявление о том, что из криптовалютного кошелька без ведома владельца было переведено 60 000 евро. “Владелец кошелька никому не передавал ни паролей, ни других данных. Были и другие похожие случаи, суммы ущерба варьировались от пары сотен до пары десятков тысяч евро”, – рассказал руководитель службы экономических и киберпреступлений Пыхьяской префектуры Ханнес Кельт. Инвестирование в криптовалюту довольно распространено и мошенники также открыли для себя возможность быстро заработать на доверчивых людях. „Такие на первый взгляд мистические пропажи денег возможны лишь в случае, когда компьютер заражен вредоносной программой. Для этого владелец криптовалюты даже не должен сам вводить куда-то свои данные, достаточно нажать на подозрительную ссылку, которые распространяются, например, в социальных сетях, мессенджерах, по э-почте, СМС и через рекламу. Такие ссылки рассылает не конкретный человек, а зараженные вредоносной программой компьютеры или мобильные телефоны”, – добавил Кельт. Чтобы избежать заражения вредоносной программой, надо помнить простые правила. „Самый распространенный способ распространения вирусам – зараженные вирусом ссылки рассылаются в мессенджерах с фразами „Kas siin videol oled sina?“ (Это ты на этом видео) или „Vaata, mis ma leidsin“ (Посмотри, что я нашел), за этим следует активная ссылка. Но до того, как нажать на ссылку, спросите у человека, который ее выслал, прислал ли он вам эту ссылку сознательно и что это за ссылка. Осторожность следует соблюдать и тогда, когда вы получаете неизвестные файлы, нельзя загружать и открывать такие файлы”, – сказал Ханнес Кельт. Количество киберпреступлений в последние годы выросло и защититься от них поможет только хорошая кибергигиена. Анника Максимов пресс-секретарь 5655771

С1. Легко или трудно было читать это сообщение?

- было очень трудно читать
- было довольно трудно читать
- затрудняюсь ответить
- было довольно легко читать
- было легко читать

C2. Как бы Вы охарактеризовали посыл (интонацию) этого сообщения?

Пожалуйста, обоснуйте свой ответ.

- Сообщение-предупреждение
- Сообщение-угроза
- Сообщение-приказ
- Нейтральное сообщение
- Дружелюбное, благожелательное сообщение
- Сообщение-рекомендация
- Сообщение-инструкция
- Другое

C3. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ:

C4. Понятен ли Вам смысл этого сообщения? (выберите по шкале от 1 до 5)

- 1- Совсем не понятен
- 2- Скорее не понятен
- 3- Затрудняюсь ответить
- 4 - Скорее понятен
- 5 - Абсолютно понятен

C5. Целью этого сообщения было:

- 1 - забота о моей безопасности
- 2 - совет, как действовать
- 3 - изменить мое поведение
- 4 - утрашить возможными последствиями
- 5 - другое

C6. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ:

C7. Будете ли вы действовать после прочтения сообщения?

- 1 - Не собираюсь действовать
- 2 - Скорее не буду действовать
- 3 - Затрудняюсь ответить
- 4 - Скорее буду действовать
- 5 - Обязательно буду действовать

C8. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ:

C9. Как вы думаете, насколько важно для Вас это сообщение?

- Это сообщение меня не интересует / Это сообщение меня не касается
- Скорее не важно
- Затрудняюсь ответить
- Скорее важно
- Это сообщение для меня очень важно / Я обязательно приму это сообщение к сведению

C10. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ :

C11. Почему Вы считаете это сообщение для себя важным?

- Это официальное сообщение Департамента полиции и погранохраны
- Это сообщение касается общей безопасности
- Это сообщение касается меня и моих близких
- Я не считаю это сообщение важным
- Другое

C12. Пожалуйста, обоснуйте свой ответ:

Раздел D:

D1. Читаете ли вы подобные тексты в повседневной жизни?

- 1 - Вообще не читаю
- 2 - Практически не читаю
- 3 - затрудняюсь ответить
- 4 - Читаю время от времени
- 5 - Регулярно читаю

D2. Какие каналы Вы используете для получения информации, связанной с вопросами безопасности?

	1 - Вообще не читаю / не смотрю	2 - Практическ и не читаю / не смотрю	3 - Затруд няюсь ответить	4 - Читаю / смотрю время от времени	5 - Регулярно читаю / смотрю
Другой информационный канал (указать какой)	☐	☐	☐	☐	☐
Государственный портал "Riigiteataja"	☐	☐	☐	☐	☐
Каналы Департамента полиции и погранохраны (веб-сайт, Facebook, Instagram и т.д.)	☐	☐	☐	☐	☐
Социальные медиа (Facebook, Twitter, Youtube, Instagram, Tiktok и т.д.)	☐	☐	☐	☐	☐
Частные средства массовой информации (Delfi, Kroonika, Postimees и др.)	☐	☐	☐	☐	☐
Общественные средства массовой информации (ETV, новостной портал ERR, ETV+, Радио 4, "Столица" и др.)	☐	☐	☐	☐	☐

D3. Напишите, какой канал предпочитаете

D4. Узнаю информацию от знакомых

- 1 - Вообще не узнаю
- 2 - Практически не узнаю
- 3 - Затрудняюсь ответить
- 4 - Узнаю время от времени
- 5 - Регулярно узнаю

D5. Если Вы хотите принять участие в розыгрыше подарочных карт, пожалуйста, укажите свой электронный адрес.

Академия внутренней безопасности Дополнительная информация Центр иностранных языков Академии внутренней безопасности Тел.: 53645445 E-mail: keelekeskus@sisekaitse.ee

Koroonakriis aastail 2019–2021 mõjutas meie ühiskonda sügavalt ning tõi kaasa uued reeglid ja piirangud, mis kehtestati valitsuse korralduste alusel ning jõudsid meie teadvusse peamiselt meedia vahendusel. Selle kriisi ajal ilmnnes, et Eesti ühiskonnas oli erinev arusaam nende uute reeglite tähtsusest ja erinev suhtumine nendesse. Lisaks koroonakriisile on mõjutanud maailma poliitilist ja sotsiaalset olukorda ka Venemaa täiemahuline sissetung Ukrainasse 2022. aastal. Selliste suurte kriiside kogemusest tuleneb oluline küsimus, kuidas suurendada elanikkonna teadlikkust ja tugevdada reageerimisvõimet tulevaste kriiside korral. Uurimuse eesmärk on välja selgitada, kuidas tajuvad kahe suurima keelekogukonna esindajad Politsei- ja Piirivalveameti kui Eesti siseturvalisust tagava institutsiooni teavitustekste ehk kommunikatsiooni elanikkonnaga. Uurimistulemuste põhjal tehakse ettepanekuid Eesti elanikkonna teadlikkuse parandamiseks.